

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра загальноправових дисциплін

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності

Студента 2 курсу 7м групи
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації «Правове
забезпечення безпеки
підприємницької діяльності»

Андеса Германа Едмундовича

Науковий керівник
к.ю.н., професор

Крегул Юрій Іванович

Гарант освітньої програми
к.ю.н., професор

Крегул Юрій Іванович

Київ 2018

ЗМІСТ

| | |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВСТУП..... | 3 |
| РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ | |
| 1.1 Теоретико-правовий аналіз законодавства щодо забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні..... | 8 |
| 1.2 Загальне порівняння законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності..... | 18 |
| 1.3 Основні засади євроінтеграційних процесів з питань безпеки підприємницької діяльності в Україні..... | 27 |
| РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄС | |
| 2.1 Законодавче забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні та ЄС..... | 36 |
| 2.2 Процес імплементації актів законодавства ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності в національне законодавство..... | 45 |
| 2.3 Механізм законодавчого регулювання відносин з питань безпеки підприємницької діяльності в ЄС..... | 55 |
| РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄС | |
| 3.1 Гармонізація законодавства України з питань безпеки підприємницької діяльності в рамках Угоди про асоціацію з ЄС..... | 66 |
| 3.2 Модернізація законодавства України з питань безпеки підприємницької діяльності відповідно до вимог ЄС..... | 76 |
| ВИСНОВКИ..... | 88 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... | 93 |

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з головних детермінант розвитку ринкової економіки є підприємницька діяльність. Успішний розвиток підприємницької діяльності покладено в основу соціально-економічної моделі ЄС. Підприємництво виступає стимулом розвитку конкуренції в європейській економіці, змушуючи учасників ринку поліпшити ефективність й упроваджувати нові технології. В межах ЄС безпека суб'єктів підприємництва вважається каталізатором ринкової економіки, яка надає суспільству робочі місця, забезпечує достатній рівень життя та широкий вибір товарів для споживачів. Недосконалість виявляється у проблемах негативних наслідків – забруднення навколишнього середовища, безмірне використання ресурсів, що не відновлюються, орієнтація лише на збут чи експорт тощо. Велика кількість європейських підприємств можуть вважатися світовими гравцями на галузевих ринках, деякі залучені до зовнішньої торгівлі або мають зв'язки з інших країн.

Відносини у сфері захисту підприємницької діяльності від різних дестабілізуючих факторів посідають важливе місце в системі економіки України, оскільки забезпечують зв'язок між виробником і споживачем. Сучасний стан економіки України свідчить про необхідність упровадження ефективних новітніх тенденцій розвитку цих відносин, що наразі існують у світі. Підписання договору про асоціацію з Європейським Союзом та реалізація курсу на інтеграцію України у світовий економічний простір потребують правового аналізу законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності та приведення національного законодавства України у відповідність до стандартів ЄС.

В Європейському Союзі підприємництво та забезпечення його безпеки становить основу соціально-економічного розвитку ЄС. Там налічується понад 25 мільйонів підприємств тільки малого та середнього бізнесу, які дають більше половини загального обороту і доданої вартості. Число зайнятого населення у бізнесі Європи становить близько 90%. Найбільша кількість підприємств створено в сферах торгівлі, будівництва та харчової промисловості.

Ефективність всієї економіки ЄС безпосередньо залежить від успішної діяльності бізнесу та забезпечення його безпеки. Тому, в рамках Євросоюзу здійснюється політика підтримки підприємництва, головна мета якої – збалансування інтересів держави і бізнесу, забезпечення оптимальних умов для підприємницької діяльності, збільшення конкурентоспроможності бізнесу.

Сьогодні законодавство ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності створено всі необхідні умови для ведення бізнесу та протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам. У свою чергу, у рамках підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони українське законодавство з питань сфери безпеки підприємницької діяльності має пройти складний шлях адаптації та гармонізації відповідно до стандартів ЄС.

Теоретичною основою дослідження стали праці відомих учених, які займалися вивченням окремих концептуальних аспектів забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні, зокрема : І. В. Арістової, О. М. Бандурки, Р.О. Банка, А. І. Берлача, І. П. Голосніченка, В. Л. Грохольського, П. В. Діхтієвського, Є. В. Додіна, М.І. Зубка, Р. А. Калюжного, В. В. Коваленка, Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, В. Р. Котковського, Ю. І. Крегула, В. В. Крутова, В. І. Курила, В. А. Ліпкана, Д. М. Лук'янця, В. Я. Малиновського, А. І. Марущака, В. П.

Нагребельного, В. П. Печуляка, О. П. Світличного, А. І. Стахова та інших представників юридичної науки, безпекознавства та державного управління.

Окремі питання щодо порівняльно-правового аналізу законодавства України та ЄС стали предметом наукових досліджень І.Ю. Анацької, Д.А. Антонюка, І.С. Білої, З.І. Боярської, О.К. Вишнякова, С.В. Громенкова, Т.І. Кужді, В.Б. Марченко, В. І. Муравйова, К.В. Нікітіна, Р.А. Петрова, Н.В.Рябець, П. Пауль, Г. Моес, Н.М. Салатюка, О.А. Сороківської, А.І. Стеценко, В.В. Турчака, Дж. Трон, В.В. Шайгарданової та ін.

Загальний огляд досліджень, присвячених вивченню порівняльно-правового аналізу законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності свідчить про неповне висвітлення даної тематики у науковій літературі.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є проведення порівняльно-правового аналізу законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності, а також розробка науково-теоретичних та практичних пропозицій щодо гармонізації та імплементації законодавства України з питань безпеки підприємницької діяльності до вимог та стандартів ЄС.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі *завдання*:

- порівняти законодавство України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності;
- дослідити основні засади євроінтеграційних процесів у сфері безпеки підприємницької діяльності в Україні;
- проаналізувати законодавче забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні та ЄС;
- охарактеризувати процес імплементації актів законодавства ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності в національне законодавство;
- визначити механізм законодавчого регулювання відносин з питань безпеки підприємницької діяльності в ЄС;

- сформулювати пропозиції щодо гармонізації та модернізації законодавства України з питань безпеки підприємницької діяльності відповідно до вимог ЄС.

Об'єктом дослідження є сукупність суспільних відносин, що виникають на підставі порівняльно-правового аналізу законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності.

Предметом дослідження є порівняльно-правовий аналіз законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям роботи є поєднання прийомів і методів наукового пізнання, що взаємодоповнюють один одного. У дослідженні використано систему підходів, прийомів та принципів, засновану на загальнонаукових і спеціально-юридичних методах.

Застосовуючи структурно-функціональний метод, встановлено та проаналізовано законодавство щодо забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні та ЄС (підрозділи 1.1, 1.3); за допомогою методу екстраполяції охарактеризовано понятійний апарат дослідження (підрозділи 1.1, 1.2). Відповідно до методів формалізації, систематизації та узагальнення визначено основні засади євроінтеграційних процесів у сфері безпеки підприємницької діяльності в Україні (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2). За допомогою методу кількісного і якісного аналізу визначено проблемні питання процесу імплементації актів законодавства ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності в національне законодавство (підрозділи 1.2, 2.2, 2.3). Формально-юридичний метод надав змогу здійснити тлумачення чинних норм законодавства у досліджуваній сфері (підрозділ 2.1, 3.1,3.2). За допомогою методів логіки (аналізу, синтезу, індукції, дедукції) досліджено нормативно-правові акти, аналітичні матеріали, концепції, думки авторів з окремих питань, що стосуються теми дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3). На основі порівняльно-правового методу запропоновано модель удосконалення законодавства у сфері безпеки підприємницької діяльності в Україні (підрозділи 2.3, 3.1, 3.2).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані положення та висновки можуть бути використані у науково-дослідницькій діяльності з метою подальшого розвитку забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні; у законотворчій діяльності при подальшому вдосконаленні законодавства України з питань безпеки підприємницької діяльності; у навчальному процесі при викладанні начальних курсів, що стосуються порівняльно-правового аналізу законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки, в тому числі список використаних джерел – 100.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Теоретико-правовий аналіз законодавства щодо забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні

За сучасних фінансово-економічних умов в Україні важливе значення має розв'язання проблеми щодо створення сприятливого середовища для підприємництва, його розвитку у період поглинання національної економіки глобалізаційними міжнародними системами, активізації процесу інвестиційної діяльності, охорони та захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності від протиправних дій. Ці проблемні питання є постійним та актуальним, адже економічні, фінансові, соціальні та політичні зміни, за яких відбувається процес становлення громадянського суспільства в Україні, впливають на розвиток зазначених правовідносин.

Одним головних суб'єктів таких правовідносин є суб'єкт підприємницької діяльності, який є основою розвитку економічної системи держави, заснованої на засадах конкуренції, а не на тиску державно-монополістичних структур. Суб'єкт підприємницької діяльності є гарантом соціально-економічної захищеності громадянського суспільства та національної безпеки держави. Проте рутинна практика діяльності суб'єктів підприємницької діяльності свідчить про їх високий ступінь уразливості порівняно з державними структурами, що виявляється у виникненні навколо

них різноманітних дестабілізуючих факторів. Інститут приватної власності в Україні, який функціонує упродовж двадцяти з лишком років, тепер зобов'язує суб'єктів підприємницької діяльності займатись таким видом діяльності, який раніше був виключно прерогативою державних органів. Забезпечення безпеки та захисту приватної діяльності у сучасних умовах є важливою необхідністю, стає фундаментом функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

Слід відзначити, що наукові галузі, у межах яких досліджується проблематика безпеки підприємництва, є принципово різними у країнах СНД та країнах з розвинутою ринковою економікою, таких як США, Японія та Європейський Союз, де окремо досліджуваним є рівень національної (федеральної) безпеки, а безпека діяльності суб'єктів мікрорівня - підприємства або окремої особи - досліджується відповідними науками у розрізі функціональних складових безпеки: ризикологією, фінансовим менеджментом, інформаційним менеджментом, менеджментом персоналу, юридичними науками тощо.

Правові відносини обумовлюють створення усіх необхідних умов для становлення та прискорення розвитку забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні.

Як зазначає С. Т. Чумаков, однією із головних проблем прискорення розвитку підприємництва є забезпечення його безпеки, що виникає з моменту початку діяльності підприємницької структури, конкретного функціонування підприємства [1, с. 89 – 90].

Будь-які суспільні відносини мають врегулювати процес функціонування підприємництва в Україні, насамперед на мікрорівні, тобто досягти максимальної ефективності у роботі кожного суб'єкта підприємницької діяльності. Проте не можна досягти високого рівня національних, економічних чи фінансових інтересів у суспільстві без міцної та конкурентноспроможної підприємницької діяльності. З огляду на вищевикладене, виникає питання щодо ефективного забезпечення безпеки

підприємницької діяльності, що при комплексному підході до розв'язання проблем національної безпеки набуває першочергового значення для належного рівня забезпечення захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави [2, с. 16].

Необхідно відмітити, що більшість сучасних дослідників розглядають безпеку переважно лише як стан захищеності інтересів та цінностей. Проте В. А. Ліпкан, вважає, що це лише часткове трактування безпеки у контексті чотирьох підходів щодо з'ясування цього поняття. Дослідник на основі аналізу нормативно-правових актів, відповідних доктрин і концепцій, а також енциклопедичної та довідкової літератури здійснив відповідну типізацію поняття «безпека» і зробив такий висновок: спільним для трьох груп наукового аналізу є наявність чотирьох підходів щодо трактування поняття «безпека»: статистичного (безпека як стан захищеності), апофатичного (безпека як відсутність загроз і небезпек), діяльнісного (система заходів, спрямованих на створення певних безпечних умов), пасивного (дотримання певних параметрів та норм, від забезпечення яких безпосередньо залежить безпека) [3, с. 362 – 363].

Таке трактування дає можливість розглядати безпеку як специфічну властивість динамічних систем і комплексний критерій оцінки її якості, що характеризує динаміку розвитку системи.

У законодавчій базі України, пріоритетним нормативно-правовим актом, де найчастіше вживається поняття «безпека», крім Конституції України, є Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV та Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється», затверджена Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105, із змінами та доповненнями[4].

Питання щодо осмислення широкого кола проблем, пов'язаних із безпекою як явищем державного устрою протягом усього розвитку цивілізації є найбільш вагомими, тобто такими, які визначають саму

можливість існування народу, суспільства, держави, окреслюють їх виживання у часто несприятливих зовнішніх умовах [5, с. 3].

Уст. 42 Основного Закону України зазначено, що громадянам надається можливість займатись підприємницькою діяльністю та отримувати необхідний захист від органів державної влади шляхом забезпечення її безпеки [6]. Забезпечення органами державної влади права на безпеку являється однією з найбільших соціальних цінностей згідно зі ст.3 Конституції України, що спонукає державу дбати про захищеність фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб.

Слід відмітити, що процес забезпечення безпеки підприємницької діяльності органами державної влади не буде ефективний без взаємодії з недержавним сектором забезпечення безпеки підприємницької діяльності, який в розвинутих демократичних країнах вагомійший ніж державний. У зв'язку з цим, недержавний сектор забезпечення безпеки підприємницької діяльності, розвиваючись, має відігравати все більш значущу роль у цій сфері.

Необхідно також зазначити, що поняття «забезпечення безпеки підприємницької діяльності» у законодавстві України не визначено. На сьогодні не має єдиного розуміння в юридичній літературі та законодавстві України, якою має бути модель забезпечення безпеки підприємницької діяльності та основних засад щодо ролі та місця органів публічної адміністрації та недержавного сектору у процесі забезпечення безпеки підприємницької діяльності. У ст. 6 Закону України «Про основи національної безпеки України» [7] не зазначений як суб'єкт національної безпеки України приватна підприємницька діяльність, хоча за своєю суттю суб'єкти підприємницької діяльності мали б бути визначені у цьому Законі, адже головним завданням приватних підприємницьких структур є надання послуг щодо забезпечення громадян працевлаштуванням, безпечними умовами праці та охороною здоров'я, культурним та духовним розвитком, надання соціальної допомоги, що є основою для реалізації конституційних

прав і свобод людини та громадянина і складовою поняття об'єкта національної безпеки країни.

Науковці та практики здебільшого розглядають поняття «безпека підприємницької діяльності» як комплекс організаційно-правових, техніко-технологічних, виховних, фінансових і спеціальних заходів, спрямованих на виявлення, попередження і припинення загроз у процесі забезпечення ефективного функціонування підприємства. Цей процес містить у собі охорону приватної власності підприємства і фізичний захист його персоналу, зокрема недержавними структурами.

Питаннями забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні саме недержавними приватними охоронними структурами присвячено ряд наукових та публіцистичних праць. Так, В. В. Крутов, зазначає, що захист підприємницької діяльності в нашій країні – це новий вид суспільної діяльності, новий елемент у системі розподілу праці [8, с.32]. В. І. Курило, наголошує, що послуги з охорони власності та охорони громадян визначаються як вид господарської діяльності, який за своїм суб'єктним складом і змістом є цивільно-правовими зобов'язальними правовідносинами і здійснюється на підставі законодавчих та інших нормативно-правових актів або державних ліцензій на право надання послуг з охорони власності, крім окремих особливо важливих об'єктів права державної власності та охорони громадян [9, с.17].

Наведені заходи забезпечення безпеки підприємницької діяльності є складовими економічної безпеки та охорони конкретного підприємства і, передбачають захист підприємства власними силами або за допомогою спеціально найнятих охоронних підприємств. У цьому переконаємось, якщо розглянемо деякі визначення економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства – це система створення механізму мобілізації й найбільш оптимального управління корпоративними ресурсами даного підприємства з метою найбільш ефективного їх використання і забезпечення стійкого функціонування того чи іншого підприємства, його

активної протидії будь-яким негативним чинникам впливу на свою економічну безпеку, – зазначають Т. М. Іванюта і А. О. Зайчковський [10, с. 9].

Н. Й. Реверчук визначає економічну безпеку підприємства як систему активного захисту від можливих матеріальних, людських і фінансових втрат, у якій наявні чи можливі збитки, менші від встановлених норм. Активний захист ґрунтується на випередженні дій, що містять у собі загрозу для економічної безпеки підприємства. Якщо заходи захисту вживаються після настання небезпечної події – це пасивне гарантування безпеки. Такий захист спрямований на виживання, а не на успішний розвиток підприємства [11, с. 21].

З вищезазначеного випливає, що науковці, в більшості випадків, розглядають забезпечення безпеки підприємницької діяльності з огляду на її економічну складову, оминаючи правові відносини, що виникають у даній сфері. Забезпечення безпеки підприємницької діяльності хоч і реалізується недержавним сектором, проте створення необхідних умов для забезпечення безпеки підприємницької діяльності є прерогативою держави та органів публічної адміністрації, тобто суспільні відносини у даній сфері мають досліджуватись також з державно-правових позицій. Розглядаючи процес забезпечення безпеки підприємницької діяльності необхідно зауважити, що органи публічної адміністрації та недержавні структури (діють відповідно до законодавства України, наданих дозволів, ліцензій та контролюються органами державної влади) становлять комплексну державно-правову систему забезпечення безпеки підприємницької діяльності.

Перед органами публічної адміністрації та недержавними структурами постає важливе завдання щодо необхідності ефективного впливу на процес забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні. За таких обставин забезпечення безпеки підприємницької діяльності слід розглядати як комплекс економічних, фінансових, організаційних, технологічних, інформаційних заходів, що реалізують органи публічної адміністрації та

недержавні структури для протидії негативним дестабілізуючим факторам у процесі здійснення підприємницької діяльності.

Наявність проблеми щодо однозначного трактування в юридичній науці безпеки підприємницької діяльності як об'єкта правового забезпечення вимагає вирішення багатьох питань. Насамперед, на нашу думку, слід з'ясувати, за допомогою яких нормативно-правових актів забезпечується захист та безпечне функціонування підприємницької діяльності.

Цілком можна погодитись з позицією вчених Ю. В. Бондарчука та А. І. Марущака, які вважають важливим елементом забезпечення безпеки підприємницької діяльності постійність і адекватність законодавства [12, с.21].

Оскільки нормативно-правові акти є основною формою за допомогою якої не тільки забезпечується, а і регулюється безпека підприємницької діяльності, вважаємо доцільним зауважити, що регулювання є одним із основних способів забезпечення безпеки підприємницької діяльності. Таку точку зору підтверджують науковці, зокрема І. О. Ієрусалімова зазначає, що правове забезпечення передбачає насамперед регулювання за допомогою норм права, що виникають для та в процесі реалізації прав і свобод людини та громадянина, передбачених в законодавстві [13, с.83].

Н. О. Саніахметова наголошує, що видання нормативно-правових актів є основним засобом, за допомогою якого держава здійснює регулювання у сфері підприємництва [14, с. 33].

На підставі аналізу викладеного вище визначення, слід відмітити, що правове регулювання безпеки підприємницької діяльності є частиною державного регулювання, важливість якого важко переоцінити у впорядкуванні суспільних відносин, у тому числі у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності.

Як слушно зазначає Ю. І. Крегул, без державного регулювання помітно знижується ефективність виробництва, незатребуваною стає фундаментальна наука, через подорожчання скорочується інфраструктура соціальної сфери, а

рух до цивілізованих форм життя здійснюється стихійно, з великими витратами і значними втратами[15, с.10].

З огляду на вищенаведені теоретичні положення науковців, спробуємо класифікувати групи відносин у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності, що підпадають під категорію «правове забезпечення», регулюються нормами права та органами публічної адміністрації.

Перша група відносин – відносини, пов'язані з упорядкуванням підприємницької (господарської) діяльності з метою забезпечення прав і інтересів громадян, на підставі конституційного положення про те, що права і свободи людини, її гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави згідно з ч. 2 ст. 3 Конституції України. Положення, що стосуються сфери підприємницької діяльності та забезпечення її безпеки, передбачені у ст. 41, 42 Конституції України. Що стосується способів реалізації функції держави щодо захисту та забезпечення безпеки підприємницької діяльності, доцільним є визначення об'єкта такого захисту, тобто формулювання того, що саме органи державної влади повинні захищати з метою забезпечення прав і свобод громадян, які займаються підприємницькою діяльністю.

Таким об'єктом є можливість кожного реалізувати конституційне право на підприємництво, оскільки держава є гарантом легалізації такого права через реєстраційні процедури, ліцензування, видачу патентів, стандартизацію, сертифікацію.

Усі дії, пов'язані із легалізаційними процедурами, повинні здійснюватись уповноваженими органами у спосіб, який дозволяє суб'єкту підприємницької діяльності реалізувати право на підприємництво. За таких умов держава надає послуги фізичним та юридичним особам щодо питань реалізації ними їхнього права. Забезпечення безпеки підприємницької діяльності є прерогативою держави, адже саме поняття «безпека» вимагає від держави мінімізувати загрози, які формують небезпеку для стабільного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

Поділяємо наукову позицію В. А. Журавльова, який вважає, що державна реєстрація є одним з правових засобів забезпечення безпеки підприємницької діяльності, а також суб'єктів підприємництва. Формування реєстраційно-дозвільної системи у сфері підприємницької діяльності як засобу забезпечення безпеки суб'єктів підприємницької діяльності є об'єктивно необхідним [16, с. 56].

Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності є однією з найбільш важливих процедур, що безпосередньо впливає на розвиток підприємництва й економіки країни в цілому [17 с. 33].

Отже, виділяємо такі нормативно-правові акти, які держава приймає, а органи державної влади за їх допомогою регулюють підприємницьку діяльність, забезпечуючи безпеку суб'єктів підприємницької діяльності: Податковий кодекс України[18] та Закони України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [19], «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [20], «Про стандартизацію» [21].

Другу групу складають відносини, пов'язані із реалізацією норми ч. 3 ст. 13 Конституції України, де зазначено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки.

Здійснюючи забезпечення безпеки підприємницької діяльності через регулювання підприємницької діяльності, держава застосовує також інструменти фінансової політики – інвестування, оподаткування, бюджетне, валютне регулювання. У межах виділеної другої групи суспільних відносин, належать відносини щодо порядку квотування, державного регулювання цін і тарифів, застосування нормативів і лімітів, антимонопольне регулювання. Підставою для такого висновку є положення теорії права про те, що адміністративно-правові відносини формуються, як правило, в особливій сфері суспільного життя – публічному (державному і самоврядному)

управлінні, і насамперед у зв'язку зі здійсненням органами виконавчої влади своїх владно-розпорядчих функцій.

Таким чином, виділяємо такі нормативно-правові акти, як Господарський кодекс України [22] та Закони України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [23], «Про захист економічної конкуренції» [24], «Про захист від недобросовісної конкуренції» [25].

Виділивши таку групу, виникає питання чи не є означені відносини у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності суто господарськими. На нашу думку, вони є адміністративно-господарськими.

Ряднауків також притримується цієї точки зору. Так, В. С. Щербина констатує, що ознаками господарських правовідносин як відносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності, вважають і поєднання у цій діяльності як приватних, так і публічних інтересів [25, с. 6 –7].

О. П. Рябченко стверджує, що господарські правовідносини виникають, змінюються та припиняються на основі адміністративно-правових норм у випадках, передбачених законодавством. Що ж стосується особливостей врегулювання адміністративно-правовими нормами зміни та припинення господарських правовідносин, автор зазначив про встановлення таких особливостей не лише господарсько-правовою, а й адміністративно-правовою нормою [27, с. 160].

Притримується позиції про врегулювання нормами адміністративного права господарських відносин С. П. Позняков, наголошуючи, що норма адміністративного права є, з одного боку, мірою реалізації економічної свободи суб'єктів підприємницької діяльності у взаємовідносинах з органами виконавчої влади, а з іншого, – межею дозволеної діяльності публічної адміністрації у сфері економіки [28, с. 78].

Отже, у складі господарських правовідносин можуть бути виділені такі, що врегульовані нормами адміністративного права.

Третю групу відносин, які об'єктивно потребують правового регулювання щодо забезпечення безпеки підприємницької діяльності, складають правовідносини щодо контрольної діяльності у сфері підприємництва. Особливості правового регулювання контрольних правовідносин у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності слід визначити, на підставі управлінського аспекту контрольної діяльності. Це означає, що при визначенні органів контролю необхідно виходити з того, чи здійснюють вони насамперед управлінську діяльність, або ж їх призначення інше. Такий критерій може бути покладений в основу вирішення проблеми оптимізації органів контролю у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності. Ні для кого не є таємницею, що таких державних структур існує чимало і проблема полягає у тому, щоб їх діяльність реалізувалась таким чином, щоб не перешкоджати діяльності суб'єктів підприємництва.

Відповідно до статті 42 Конституції України [6] та Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [29], державно-владні структури сприяють розвитку конкуренції, забезпечуючи безпеку суб'єктів підприємницької діяльності. Контрольна функція органів державної влади є проявом дотримання суб'єктами підприємницької діяльності встановлених законодавством правил ведення підприємницької діяльності, недопущення недобросовісної конкуренції, що означає забезпечення органами державної влади економічно обґрунтованих умов функціонування суб'єктів підприємницької діяльності, притягнення до відповідальності порушників, що дасть змогу досягти максимально можливого рівня забезпечення безпеки підприємництва в Україні.

1.2. Загальне порівняння законодавства України та ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності

Однією з головних детермінант розвитку ринкової економіки є підприємництво та забезпечення його безпеки. Успішний розвиток

підприємницької діяльності покладено в основу соціально-економічної моделі ЄС. Підприємства, особливо малі та середні, виступили стимулом розвитку конкуренції в європейській економіці, змушуючи великі компанії поліпшити ефективність й упроваджувати нові технології. В межах ЄС безпека суб'єктів підприємництва вважається каталізатором ринкової економіки, яка надає суспільству робочі місця, забезпечує достатній рівень життя та широкий вибір товарів для споживачів. Недосконалість виявляється у проблемах негативних наслідків – забруднення навколишнього середовища, безмірне використання ресурсів, що не відновлюються, орієнтація лише на збут чи експорт тощо. Велика кількість європейських підприємств можуть вважатися світовими гравцями на галузевих ринках, деякі залучені до зовнішньої торгівлі або мають зв'язки з інших країн.

Задля динамічного розвитку економіки необхідно функціональна сукупність різних бізнес структур (малого, середнього та великого підприємництва), які взаємодоповнюють одна одну. Тому необхідно вагомо оцінити значення підприємництва та його безпеки для прискорення економічного росту, розвитку інновацій, подолання бідності, росту реальних доходів громадян, зменшення безробіття, підвищення рівня життя населення тощо. Нині рівень розвитку правового забезпечення безпеки підприємництва в Україні досить низький у порівнянні з країнами ЄС, а резерви та потенціал досить великі. Враховуючи важливість цього сектору економіки, складні, суперечливі та мінливі процеси його становлення постає необхідність дослідження законодавчого стану та тенденцій розвитку підприємництва в Україні та ЄС задля поліпшення національного сектору, з урахуванням досвіду європейських країн.

Входження України в європейський і світовий простір викликає потребу у відповідних перетвореннях в усіх сферах суспільного життя, адаптації діяльності державних інституцій до найкращих світових зразків. Орієнтація на право Європейського Союзу стає істотним чинником розвитку законодавства інших країн, у тому числі й України. З огляду на це,

демократичні зміни потребують гармонійного розвитку економічної, політичної та правової систем.

Питання реформування національного законодавства постало перед Україною з моменту проголошення її незалежності у 1991 р. Зрештою, у 1996 р. було прийнято Конституцію України, в якій було закріплено положення про те, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права (ст. 18) [6].

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р., підкреслює, що з огляду на своє геополітичне становище, історичний досвід, культурні традиції, багаті природні ресурси, потужний економічний, науково-технічний та інтелектуальний потенціал Україна може і повинна стати впливовою світовою державою, здатною виконувати значну роль в забезпеченні політико-економічної стабільності в Європі [30].

Підписання Україною Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 р. поставило на одне із чільних місць задачу щодо визначення цілей, засобів та організаційно-правового механізму гармонізації українського законодавства із правом Євросоюзу, в тому числі, що стосується питань безпеки підприємництва [31, с. 303].

Нормативно-правові акти видаються різними органами, тому мають різну юридичну силу й не завжди збігаються за часовим виміром. Іноді між ними виникають суперечності, а постійне збільшення кількості нормативних актів ускладнює їх використання. Аналіз законодавчих актів та нормативно-правових документів показує, що одним із пріоритетних напрямів забезпечення єдиного правового простору є уніфікація нормативно-правових

актів. Ефективність закону безпосередньо залежить від рівня уніфікації, що, у свою чергу, забезпечує його чіткість, суворість і логічність.

Таким чином, у рамках достатньо визначеного поняття гармонізації можна виокремити і досить визначені його різновиди або способи гармонізації українського законодавства із правом ЄС. До них, зокрема, можна віднести приєднання України до міжнародних угод, правових актів, які закріплюють міжнародні стандарти у тій чи іншій галузі; прийняття національних правових актів, положення яких мають відповідати нормам права ЄС; узгодження положень національної нормативної бази із приписами постанов інститутів Євросоюзу; взаємне визнання національних стандартів Україною та ЄС [32, с. 304].

Фактично нині процес забезпечення безпеки підприємництва дуже важко назвати досконалим. Не вперше виноситься, наприклад, питання доцільності Господарського кодексу як єдиного, кодифікованого нормативно-правового акту. Проблемами є також застарілий підхід до визначення основних правових явищ та велика кількість нормативно-правових актів, які суперечать один одному.

Тому головним є питання про те, як саме буде проведена гармонізація українського законодавства. Наприклад, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП). Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС, повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості з

урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів і практики у цих сферах [31].

Тобто встановлюється головна умова – співробітництво. Із цієї статті можна визначити, що способи, якими буде воно здійснюватися, залишаються невідомими. Водночас визначається головна мета співробітництва, зокрема:

1) впровадження стратегій розвитку МСП, що ґрунтуються на принципах Європейської хартії малих підприємств, та проведення моніторингу процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Таке співробітництво також передбачає особливу увагу до мікропідприємств і підприємств ремісницького типу, які є надзвичайно важливим елементом економіки України та ЄС;

2) створення кращих базових умов через обмін інформацією та передовим досвідом, сприяння підвищенню конкурентоспроможності. Це співробітництво включає управління структурними змінами (реструктуризацією), а також управління у галузі охорони навколишнього середовища та енергетики, зокрема з питань енергоефективності та чистого виробництва;

3) спрощення і раціоналізація нормативно-правових актів та практики з окремим наголосом на обміні провідним досвідом із питань нормативно-правових методів, зокрема принципів ЄС;

4) сприяння розвитку інноваційної політики шляхом обміну інформацією та передовим досвідом щодо комерціалізації науково-дослідних та проектно-конструкторських робіт (зокрема, механізми підтримки заснування підприємницької діяльності, пов'язаної із використанням технологій), кластерний розвиток та доступ до фінансових ресурсів;

5) сприяння розширенню контактів між приватними підприємствами України та ЄС, між цими підприємствами й органами влади України та ЄС;

6) підтримка вжиття заходів щодо стимулювання експорту в Україні;

7) сприяння модернізації і реструктуризації окремих галузей промисловості України та ЄС [31].

Г. Моєс у своїх працях вирізняє два основні принципи, які відображають взаємодію національного законодавства та законодавства ЄС. Зокрема, визнаний усіма принцип верховенства права та принцип прямої дії. Він вказує, що у всіх випадках принцип верховенства права ЄС над національним правом буде існувати як основна гарантія беззаперечної дії законодавства ЄС [33, с. 384].

Саме тому можна вказати, що навіть за умови суттєвих відмінностей у законодавстві національному та законодавстві ЄС, принципи, які грають визначальну роль, фактично вирішують цю проблему, адже регламенти, які приймаються Європарламентом, мають вищу силу над законами країн-учасниць, а тому законодавство буде автоматично вбирати ті норми, які виходять від законодавчого органу ЄС.

Таким чином, можна виокремити переваги гармонізації законодавства:

1) визначення законодавчих ризиків (чітко встановлені правила, за якими регулюється конкретне коло суспільних відносин);

2) удосконалення законодавства (увібрання у національне законодавство всіх вагомих аспектів «найкращих правил»);

3) розвиток інституту посередництва (виникнення інституту посередництва, який буде виконувати допоміжні функції тлумачення єдиного законодавства);

4) підвищення значення організації ЮНСІРТАЛ (покладення функцій адаптації та гармонізації законодавства, створення єдиних кодифікованих актів) [34, с. 8–9].

Способи гармонізації можна простежити в контексті прийнятих українською стороною рішень на виконання Угоди про асоціацію. Так, Кабінетом Міністрів України прийнято Розпорядження «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» № 847-р від 17 вересня 2014 р. Так, пунктом 271 Розпорядження № 847 передбачено захід у вигляді приєднання

до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про міжнародні змішані перевезення вантажів (м. Женева, 24 травня 1980 р.). Пунктом 92 передбачено проведення переговорів щодо взаємного визнання реєстрації лікарських засобів у рамках Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції. Пунктом 144 передбачено розроблення проектів нормативно-правових актів із метою імплементації положень Директиви 2001/96/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 грудня 2001 р., що встановлює узгоджені вимоги і процедури безпечного завантаження і розвантаження навалювальних суден (балкарів) [31, с. 304].

Зокрема, Регламент ЄС 2015/1843 встановлює, що у разі збігу інтересів національного комерційного законодавства та законодавства ЄС переважну силу матимуть норми, закріплені у законодавчому акті Європейського Союзу [35].

Цікавим прикладом є порівняння норм Господарського кодексу України, Директиви ЄС 2005/29/ЄС та Закону України «Про захист економічної конкуренції», які регулюють питання конкурентних дій. Зокрема, ГК України не досить чітко розкриває вказане поняття, визначаючи, що держава підтримує конкуренцію як змагання між суб'єктами господарювання, що забезпечує завдяки їх власним досягненням здобуття ними певних економічних переваг, унаслідок чого споживачі та суб'єкти господарювання отримують можливість вибору необхідного товару, при цьому окремі суб'єкти господарювання не визначають умов реалізації товару на ринку [36].

Закон України «Про захист економічної конкуренції» розглядає це питання широко, тим самим окреслюючи антиконкурентні узгоджені дії (антиконкурентними узгодженими діями вважається також вчинення суб'єктами господарювання схожих дій (бездіяльності) на ринку товару, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції у разі, якщо аналіз ситуації на ринку товару спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій (бездіяльності)) [24].

Антиконкурентними узгодженими діями, зокрема, визнаються узгоджені дії, які стосуються:

- 1) встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів;
 - 2) обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними;
 - 3) розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками;
 - 4) спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів та ін.
- Директива ЄС визначає, що нечесна конкуренція повинна бути забороненою. Конкуренція є нечесною, якщо вона:

- 1) суперечить принципам старанності;
- 2) призводить до розриву між середньостатистичним покупцем та його купівельною спроможністю;
- 3) є агресивною [35].

Можна вказати, що позитивною рисою Директив є їхня чіткість і визначеність. Саме тому знижується питання складності їх імплементації у системи національного законодавства.

Щодо цього В. Муравйов зазначає, що, здійснюючи промислову і підприємницьку політику, наша держава мусить зважати на визнані міжнародні принципи і стандарти, що стосуються, зокрема, діяльності малих і середніх підприємств. У цій сфері Україна має запровадити належну практику щодо методів регулювання, яка включатиме принципи ЄС (статті 378, 379). На кожному зі згаданих рівнів можна виокремити кілька способів гармонізації законодавства. По-перше, це приєднання України до правових актів, які закріплюють міжнародні стандарти у тій чи іншій галузі. Другий спосіб передбачає узгодження положень національної нормативної бази з приписами постанов інститутів Євросоюзу, взаємне визнання національних стандартів Україною та ЄС [37, с. 14].

Безперечно, гармонізація законодавства є важливим процесом, якого не можна уникнути. Головною підставою гармонізації є оцінка стану розвиненості економічного сектору. Саме тому важливо визначити, у якому саме стані перебуває сфера господарювання нині.

К. Стадник вважає, що сучасний стан економічного розвитку України далекий від європейських реалій. За класифікацією Всесвітнього економічного форуму, Україна належить до країн перехідного типу від першого до другого етапу разом із Венесуелою, Вірменією, Грузією, Єгиптом та ін. Загалом спостерігається значне відставання України від інших країн групи та низький рівень ефективності нормативно-правового регулювання, регуляторної діяльності. Неефективними є товарні та фінансові ринки, що має своїм наслідком стримування конкуренції і перешкоджання розвитку підприємництва в Україні. Найгіршими для ведення бізнесу в Україні є показники ефективності системи оподаткування; ступеня монополізації товарних ринків; легкості доступу до кредитів; ефективності антимонопольної політики; тягаря митних процедур; стійкості банківської системи; корупції; неефективності державного управління; недоліків інфраструктури; валютного регулювання; політичної нестабільності та ін. До позитивних моментів можна віднести високий загальноосвітній рівень населення, гнучкий та ефективний ринок праці, великий обсяг внутрішнього ринку і зовнішньої торгівлі та ін. [38, с. 248]

Вищезазначені фактори негативно впливають на ступінь забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні, тому процес гармонізації українського законодавства до стандартів ЄС є вкрай важливим і потребує подальшої адаптації.

Отже, важливою умовою для успішного й ефективного забезпечення безпеки підприємницької діяльності на території України є гармонізація національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. У контексті активізації подій, які сприяють вступу України до Європейського

Союзу, це питання стає усе більш актуальним та потребує визначення шляхів вирішення. Головною проблемою, яка може завадити безперешкодній процедурі гармонізації законодавства України, може стати тлумачення тих чи інших норм та їх правове застосування. Також відсутність державної правової політики, яка є умовою ефективності модернізації законодавства у сфері безпеки підприємництва і самих відносин господарювання, а отже, й ефективності функціонування національної економіки, є вагомим недоліком.

Головною ж сферою модернізації є система законодавства щодо забезпечення безпеки підприємницької діяльності, яка має здійснюватись у таких напрямках: адаптації національного законодавства до європейського, стимулювання інтеграційних процесів, удосконалення державного контролю, поліпшення якості продукції, розвитку техніко-технологічних систем, широкого запровадження інноваційних технологій, добросовісної торгівлі, стимулювання конкуренції та ін.

1.3 Основні засади євроінтеграційних процесів з питань безпеки підприємницької діяльності в Україні

Однією з умов динамічного розвитку економіки будь-якої держави є розвиток сприятливого інвестиційного клімату. Такий клімат сприяє активній діяльності інвесторів усередині країни, стимулює приплив капіталу, кількість нових підприємств і робочих місць в економіці, впливає на зростання числа підприємств та забезпечення їх безпеки. Діяльність суб'єктів підприємництва характеризується високим рівнем динамічності, гнучкості, інноваційної активності, здатністю до швидкого створення нових виробництв і, відповідно, нових робочих місць.

Сьогодні економіка розвинених країн базується на малому та середньому бізнесі. Зокрема, у країнах ЄС на їхню частку в середньому доводиться 63–67% ВВП. На малих підприємствах зайнята значна кількість працездатного населення: 72% у середньому у країнах ЄС [39, с. 5].

Абсолютним рекордсменом у ЄС є Данія, де цей показник сягає 80 відсотків. В Україні в 2017 році частка малого бізнесу у ВВП становила лише 20 %.

За даними Державної служби статистики в Україні у 2017 році в Україні було зареєстровано 14,9 тис. середніх підприємств та 291,12 тис. малих підприємств. Разом з тим, у 2016 році спостерігалась негативна тенденція щодо припинення діяльності малих підприємств. Так, у порівнянні з попереднім 2016 роком у 2017 році їх кількість зменшилась на 36 696 [40]. Для порівняння, у 2016 р. у Польщі зафіксовано 1 млн 905 тис. малих підприємств, тобто таких, які працевлаштовували до 9 осіб [41]. В ФРН нараховується приблизно 3, 5 млн. малих підприємств. В цілому в Італії діє приблизно 4,5 млн. малих і середніх підприємств, на яких працюють близько 13 млн. чоловік (приблизно 80% всієї робочої сили) [42, с. 258].

Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» внесені зміни до Господарського кодексу України, чим дано наступне визначення малих та середніх підприємств, що в цілому відповідає законодавству ЄС. Разом з тим, підприємства, які мають сукупний дохід більший за 50 млн. євро/рік, але менше 250 працівників, або навпаки, в ЄС вважаються великими компаніями, а в Україні відносяться до категорії середніх.

Таким чином, критерії та їх значення в Україні та країнах ЄС практично співпадають, що є свідченням європейського вектора України на узгодження українського законодавства та законодавства ЄС.

Взагалі підприємництво в Європі стимулює розвиток конкуренції, що змушує великі компанії впроваджувати нові технології і підвищувати ефективність виробництва. Результативність всієї економіки ЄС безпосередньо залежить від успішного функціонування бізнесу. Тому в рамках Євросоюзу здійснюється політика забезпечення безпеки підприємництва, головна мета якої – збалансування інтересів держави і бізнесу, забезпечення оптимальних умов для здійснення підприємницької діяльності, зростання конкурентоздатності. У країнах – членах

Європейського союзу сектор підприємництва, активно підтримуваний владою, успішно функціонує в таких сферах економіки, як торгівля, будівництво, надання послуг.

Для здійснення державної політики в сфері безпеки підприємницької діяльності в Європі застосовується орієнтоване на це питання законодавство; реалізується система державних програм фінансового, технологічного, зовнішньоекономічного, інформаційного, консультаційного, кадрового сприяння підприємствам з використанням централізованих джерел і особливих схем фінансування. Протекціоністська державна політика, наприклад щодо малих та середніх суб'єктів підприємництва, спрямована на вирівнювання становища малих підприємств на ринку в порівнянні з більш великими, компенсація (в тому числі за рахунок держави) несприятливих умов виходу на монополізовані ринки і полегшення доступу до фінансово-кредитних ресурсів, участь у державних і місцевих замовленнях, усунення зайвих адміністративних бар'єрів в процесі реєстрації та ліцензування зовнішньоекономічної діяльності, обліку та звітності суб'єктів підприємництва – ці заходи в країнах з розвинутою ринковою економікою розглядаються як найважливіші напрямки підтримки та розвитку стійкого і конкурентоздатного сектору підприємництва.

Якщо вести мову про безпеку малих та середніх суб'єктів підприємництва, то державна підтримка таких суб'єктів в Україні здійснюється на підставі Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [43]. В Законі чітко зазначено, що з метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва держава повинна надати належну підтримку. Але на даному етапі розвитку підприємництва є значні проблеми. Так, як слушно зауважує І.Ю. Анацька, внаслідок кризи в банків виникла проблема ліквідності, що спричинила зростання відсоткових ставок. Високі відсоткові ставки за кредит, обов'язкова вимога застави, вартість якої значно перевищує суму кредиту, практично унеможливають доступність

кредитних ресурсів для тих суб'єктів малого підприємництва, які започатковують свою справу [44]. Т.І. Кужда, О.А. Сороківська серед причин, що гальмують розвиток малого та середнього бізнесу в Україні виділяють: недосконалість законодавчої бази як з питань розвитку малого підприємництва, так і підприємництва в цілому; високі податки, що змушують деяких суб'єктів малого та середнього підприємництва йти в тіньову економіку; недостатня державна фінансова-кредитна та майнова підтримка малих підприємств; відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу; обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення; недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності; відсутність стимулів для інвестицій [45]. Окрім того, однією з проблем, що негативно впливає на розвиток підприємництва є прийняття рішень владними органами та органами самоврядування, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання, без залучення їх до обговорення та прийняття таких рішень, тобто без вивчення проблеми зсередини. Подібних проблем існує в Україні ціла низка.

Активізація євроінтеграційних процесів в Україні дозволяє здійснювати пошук ефективних шляхів стимулювання та забезпечення безпеки всіх суб'єктів підприємництва незалежно від розмірів на основі вивчення та запровадження досвіду європейських країн. Мета євроінтеграційних процесів полягає в налагодженні тісного співробітництва європейських держав та України соціально-економічній сфері. Якщо в країнах Європейського Союзу на 1000 чоловік припадає 42 підприємства, а частка зайнятих в сфері бізнесу складає приблизно 75% працездатного населення, то в Україні ці показники значно нижчі: на 1000 населення припадає лише 3,5 підприємства та, відповідно, лише приблизно 11% працездатного населення.

У різних країнах ЄС існують істотні відмінності в принципах і методах підтримки та забезпечення безпеки підприємництва. При цьому в одних країнах вважають, що для розвитку підприємництва необхідно покращувати

економічне середовище шляхом дерегуляції і лібералізації діяльності суб'єктів підприємництва, розширення приватизації, реформування податкової системи і законодавства про конкуренцію. В інших дотримуються думки, що розробка цільових програм і більш досконалі схеми фінансування поряд з прогресивними заходами підтримки суб'єктів підприємництва шляхом безпосередніх субсидій, дотаційних позик або податкових пільг дозволять прискорити економічний розвиток, збільшити зайнятість і забезпечити конкурентоспроможність.

Для забезпечення безпеки та підтримки підприємницької діяльності в ЄС були розроблені нові юридичні моделі (Європейська акціонерна компанія, Європейський пул економічних інтересів), які дозволяють підприємствам з різних країн, що вступають в ділові відносини, ефективно вирішувати проблеми розбіжностей правових систем різних держав. Фінансування заходів з підтримки бізнесу здійснюється зі структурних фондів Євросоюзу, таких як Фонд регіонального розвитку, Соціальний фонд. До кризових умов бізнес в Європі адаптувався найбільш ефективно, маючи можливість маневрувати на ринку. Невеликі підприємства досить оперативно стали займати ніші, нецікаві великим підприємствам, що певною мірою допомагає європейським країнам долати стагнаційні явища в економічній сфері [46]. Таким чином, ті сектори економіки, в яких переважають невеликі суб'єкти підприємництва, показують себе найбільш стійкими до кризових явищ.

Важливими напрямками ефективної діяльності бізнесу в Республіці Польща стала державна підтримка стимулювання, розвитку та забезпечення безпеки підприємницької діяльності. Хотілося б відзначити, що в доповіді «Глобальна конкурентоспроможність 2016–2017», підготовленому експертами Світового економічного форуму, і яка охоплювала 140 країн, Польща зайняла 41 місце [47]. В свою чергу, Україна, рік тому піднялася на вісім позицій в Індексі глобальної конкурентоспроможності, в 2016–2017 втратила три позиції в рейтингу і посіла 79 місце. Польща і Україна мали

приблизно однакові стартові позиції на початку трансформаційних перетворень, але на дистанції реформування і перетворення економіки, в тому числі завдяки розвитку бізнесу, Польща пішла далеко вперед. Лібералізація економічної діяльності сприяла динамічному розвитку підприємництва, який став провідною ланкою господарського комплексу країни. Як зазначає С.В. Громенкова, в процесі приватизації і створення нових підприємств кількість приватних господарюючих суб'єктів зростає з 1,9 мільйона в 1993 році до 3,8 мільйона в 2013-му (96,9 відсотка загальної кількості господарюючих суб'єктів) [48, с. 13]. Підтримка суб'єктів підприємництва покладається на Агентство розвитку підприємництва (ПАРП), що фінансується як за рахунок бюджетного фінансування, так і за кошти структурних фондів ЄС. На підтримку підприємництва спрямовується приблизно 20 відсотків коштів, що виділяються з фондів ЄС. Особливою формою підтримки підприємництва стало створення бізнес-інкубаторів, головною метою яких є надання організаційної та консультаційної допомоги, зокрема молодому бізнесу [49, с. 26]. Варто відзначити, що у Польщі створена гнучка система оподаткування. Так, у більш віддалених та депресивних районах, де створені вільні економічні зони, інвесторам надаються пільги в оподаткуванні (наприклад, 25–35% пільги в оподаткуванні прибутку підприємств).

Цікавим є досвід підтримки підприємництва в Іспанії. Важливе значення відіграють регіональні та галузеві громадські об'єднання підприємців. Разом з тим, в Іспанії функціонує велика кількість суб'єктів, покликаних захищати інтереси підприємців. За підтримки агентств регіонального розвитку в Іспанії були створені технологічні парки, бізнес-інкубатори, промислові полігони, які спрямовані сприяти розвитку підприємництва. Іспанія приділяє значну увагу впровадженню інновацій у забезпечення безпеки підприємницької діяльності.

Позитивний досвід європейських держав та їхні сьогоденні успіхи повинні бути надихаючим прикладом в процесі забезпечення безпеки

підприємницької діяльності в Україні, а також на шляху євроінтеграції нашої країни.

Повертаючись до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», ст. 14 обмежує перелік суб'єктів інфраструктури підтримки підприємництва бізнес-центрами, бізнес-інкубаторами, науково-технологічними центрами, центрами трансферу технологій, фондами підтримки малого підприємництва, лізинговими компаніями, консультативними центрами [43], не враховуючи інші компоненти інфраструктури. Як слушно зауважує Д.А. Антонюк, для формування системи сучасної інфраструктури та забезпечення ефективної інтеграції з підприємництвом регіонів країн-членів ЄС необхідне доповнення рамкового Закону «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», зокрема визначенням інституціональної інфраструктури підприємництва, виокремленням її регіональної компоненти, типологізацією, забезпечення державної підтримки розвитку інституціональної інфраструктури підприємництва та створення нових об'єктів інституціональної інфраструктури підприємництва на принципах державно-приватного-партнерства [50].

Аналіз розвитку європейських держав в складі ЄС свідчить про те, що саме по собі членство не створює гарантій економічного розвитку і зростання добробуту, а лише відкриває для цього можливості, які необхідно зуміти використати. Діючи в ЄС інструменти інтеграції дозволяють забезпечити підвищення ефективності господарювання в країнах, а спільні програми розвитку і структурні фонди підтримують ці процеси. Однак допомога Євросоюзу може бути лише доповненням і стимулом, але не може замінити внутрішніх інтелектуальних та інноваційних зусиль, підприємницької активності в країні, інтенсифікації процесу накопичення національного капіталу.

Перші кроки вже зроблено. Так, за підсумками рейтингу Світового банку «Doing Business – 2016», показники ведення бізнесу в Україні, на

сьогодні, порівняно з 2015 роком, суттєво покращилися. Наприклад, у 2016 році Україна займає 30 місце щодо реєстрації підприємств, тоді як у 2015 році лише 70. Світовий банк відзначив покращення в проведенні реформ в Україні у восьми напрямках з десяти, які досліджує Рейтинг умов ведення бізнесу. Більше того, Україна очолила список з десяти держав, що досягли найбільшого прогресу в покращанні умов для ведення бізнесу [51].

Одним з пріоритетів Порядку денного асоціації між Україною та ЄС визначено імплементацію політики щодо суб'єктів підприємництва у національне законодавство України, яка ґрунтується на десяти принципах Акта про бізнес для Європи (SBA) та передбачає впровадження М-тесту. Так, 15 березня 2016 року набула чинності Постанова КМУ від 16.12.2015 р. № 1151 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308» [52]. Постановою визначено нову методику обрахування витрат бізнесу на виконання державного регулювання, так званий М-тест. Розрахувавши стандартні витрати підприємництва на виконання тих чи інших регуляторних актів, М-тест обґрунтовує варіанти пом'якшення адміністративного навантаження на бізнес. Такий розрахунок є позитивним моментом сприяння щодо забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні. Неухильне впровадження повною мірою засад державної регуляторної політики, встановлення прозорих «правил гри», усунення бар'єрів для ведення бізнесу та заохочення конкуренції – це оновлений шлях розвитку вітчизняного бізнесу.

Загальним принципом державної політики в сфері безпеки підприємництва у розвинених країнах є створення для нього сприятливого середовища, яке передбачає стабільність політичного курсу держави, зокрема в сфері економічного регулювання, розвитку ринкової інфраструктури, ефективну систему захисту інтелектуальної власності, спрощені адміністративні процедури і т. д. Нормально функціонуючий ринковий механізм здатний самостійно розставити пріоритети, необхідно лише здійснювати його невелику корекцію в рамках політики підтримки і розвитку

підприємництва. Завдяки цьому політика підтримки підприємництва в Європейському союзі органічно включається в загальний контекст державного регулювання. Європейська інтеграція дає українським суб'єктам підприємництва кращі можливості для експортної та виробничої діяльності, більш універсальний і правовий простір, а також більшу свободу розвитку трансєвропейського бізнесу.

Євроінтеграція зможе посилити міжнародну конкурентоспроможність України, дасть поштовх до модернізації економіки. Великий європейський ринок зможе змінити країну, закони, інфраструктуру, економіку та бізнес. При цьому слід пам'ятати, що певні ризики матимуть місце й в процесі євроінтеграційних процесів, адже не всі суб'єкти підприємництва зможуть конкурувати з європейськими.

РОЗДІЛ 2.

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄС

2.1. Законодавче забезпечення безпеки підприємницької діяльності в Україні та ЄС

Розвиток підприємництва та його безпека займає ключове місце в державному управлінні будь-якої країни. Це один з пріоритетних напрямків, який сприяє покращенню економічного становища громадян та держави в цілому. Завдяки своїй гнучкості в управлінні та динамічності, підприємства мають можливість користуватися найкращими світовими практиками та можливостями, які стають доступними завдяки глобалізації та прискоренню технічного процесу. З огляду на це, важливе значення має теоретичне і практичне дослідження відносин, які виникають між державою та суб'єктами підприємництва, та тих механізмів, які опосередковують ці відносини. Держава визначає вектор розвитку сфери безпеки підприємництва, здійснюючи на неї безпосередній вплив через систему правового регулювання. Остання повинна ґрунтуватися на принципах та положеннях, які відповідають нормам міжнародного права, адже політика України спрямована на інтеграцію у світову спільноту демократичних держав. На сучасному етапі розвитку України ця система потребує значного удосконалення та реформування.

Правове регулювання безпеки підприємництва виступає одним із напрямків діяльності публічної адміністрації, яка заснована на нормах адміністративного права, за допомогою певних засобів, адміністративних і правових режимів і адміністративних процедур, спрямовані на упорядкування суспільних відносин, що утворюються у даній сфері з метою

захисту прав, свобод і приватних інтересів як підприємців, так і публічних інтересів держави [53].

В Європейському Союзі підприємництво становить основу соціально-економічного розвитку ЄС – там налічується понад 25 мільйонів підприємств малого та середнього бізнесу, які дають більше половини загального обороту і доданої вартості. Число зайнятого населення у бізнесі Європи становить близько 90%. Найбільша кількість підприємств створено в сферах торгівлі, будівництва та харчової промисловості.

Підприємництво, в основному мале підприємство, в Європі стимулює розвиток конкуренції, спонукає великі компанії впроваджувати нові технології та поліпшувати ефективність виробництва. Сьогодні ефективність всієї економіки ЄС безпосередньо залежить від успішної діяльності бізнесу та забезпечення його безпеки. Тому, в рамках Євросоюзу здійснюється політика підтримки підприємництва, головна мета якої – збалансування інтересів держави і бізнесу, забезпечення оптимальних умов для підприємницької діяльності, збільшення конкурентоспроможності бізнесу.

Основними цілями регулювання і підтримки бізнесу в Європі:

- зміцнення єдиного внутрішнього ринку ЄС;
- усунення адміністративних бар'єрів;
- уніфікація законодавчої бази, посилення взаємодії країн ЄС для більш глибокого економічного співробітництва.

Для ефективного здійснення адміністративно-правового контролю у сфері безпеки підприємництва важливе значення має правове регулювання. В Європейському союзі питанням підтримки та розвитку, наприклад малого та середнього бізнесу почали активно займатися у 80-роках. Відтоді було створено чимало документів програмного характеру, які присвячені підтримці зайнятості у малому бізнесі, а також було видано багаторічні програми розвитку підприємництва.

Так, у 2000 році було прийнято Європейську хартію малих підприємств. Хартія сповідує принципи важливості малих підприємств, як таких, що є

основою європейської економіки. Якщо розвиток та забезпечення безпеки малих підприємств буде висунуто на перший план у порядку денному, то нові перспективні ідеї та зусилля Європи щодо відкриття нової економіки матимуть позитивні результати. «Малі підприємства повинні розглядатись як одна з основних рушійних сил інновацій, зайнятості, а також соціальної та локальної інтеграції до Європи... Із цієї причини потрібно створити найсприятливіше середовище для малого бізнесу та підприємництва» [54].

Тобто, Європейський Союз бере на себе зобов'язання підтримувати та забезпечувати для європейських малих підприємств (і не тільки) вигідні ринки на основі найменш обтяжливих вимог через спрощення доступу до фінансування, досліджень і технологій, а також створити найкраще бізнес-середовище у світі.

Хартія передбачає реалізацію задекларованих принципів і зобов'язань за такими напрямками дій: освіта та тренінги з підприємництва;

- дешевше та більш швидке започаткування бізнесу; – краще законодавство та регуляторна політика;
- поширення електронних зв'язків державних органів з сектором малого бізнесу;
- дійсно дієвий єдиний ринок, дружній до малого бізнесу;
- податкова система, адаптована для заохочення високотехнологічних підприємств,
- розширення малого бізнесу і створення нових робочих місць; співпраця між малими підприємствами та вищими навчальними закладами та
- науково-дослідними установами; високий рівень підтримки малого бізнесу, зокрема, забезпечення доступу на всій території ЄС до наставників, у тому числі через веб-сайт [55]

Імплементация Європейської хартії малих підприємств передбачає в Україні максимальне наближення до технічних та регуляторних стандартів ЄС. Серед важливих кроків, що були зроблені Урядом в цьому напрямку:

наявність затвердженої Стратегії розвитку системи технічного регулювання до 2020 року; наявність Плану з дерегуляції; наявність деталізованого Плану імплементації Угоди про Асоціацію з ЄС з прив'язкою до строків; зменшення значної кількості регуляторних процедур (Закон України №1580 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція), запровадження електронних закупівель, посилення захисту прав інвесторів, а також зменшення значної кількості ліцензій та дозволів (Закон України №222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності») [56].

Серед заходів, які потрібно зробити для втілення в Україні принципів Європейської хартії малих підприємств та успішного позиціонування вітчизняних товарів і послуг на ринку ЄС та забезпечення безпеки цілого інституту підприємництва, потрібно виділити наступні:

- поступове усунення горизонтальних та секторальних обмежень;
- прискорення імплементації процедур з дерегуляції бізнесу;
- створення національних: інвестиційного фонду, фонду кредитних гарантій та фонду ризикових, венчурних капіталовкладень для малих та середніх підприємств на кшталт європейських фондів;
- спрощення системи адміністрування податків та зниження податкового навантаження, зокрема на фонд оплати праці;
- проведення тренінгів та надання консультативних послуг для вітчизняних бізнес-структур, в тому числі в рамках регіональних консультаційних центрів малого та середнього бізнесу, що створюються за підтримки ЄС;
- створення в Україні міжнародного комерційного арбітражу для вирішення бізнес спорів з залученням вітчизняних та європейських арбітрів;
- як найшвидше наближення законодавства України про конкуренцію та практику застосування до *acquis* ЄС (відповідно до статті 256 Угоди про асоціацію України та ЄС [31]);

- посилення інституційної підтримки малих та середніх підприємств через підвищення професійного рівня бізнес-об'єднань;
- стабілізація в банківській сфері з відновленням кредитування малого та середнього бізнесу за прийнятними відсотковими ставками, а також залучення допомоги ЄБРР для мікрокредитування малого бізнесу;
- прийняття Закону «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва» (проект від 04.12.2014р. №1256);
- прийняття Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо масштабного стимулювання вітчизняного виробництва, залучення прямих іноземних інвестицій та розвитку малого та середнього підприємництва) № 2143а від 22.06.2015р. [55].

Отже, якщо Україна зможе здійснити усі необхідні процедурні кроки, втілить принципи Європейської хартії малих підприємств та побудує відносну макроекономічну стабільність, то це сприятиме реалізації кращих світових практик ведення та забезпечення безпеки бізнесу та створить сприятливі умови для інвестування та розвитку підприємництва.

У 2008 році ЄС прийняв Акт з питань малого бізнесу (The Small Business Act For Europe) [57], а у 2011 році його було переглянуто і доповнено. Цей документ має на меті спрощення регуляторної політики в сегменті малого та середнього бізнесу. Акт ґрунтується на принципі «Думай спершу про малих» («Think small first»), який означає, що вплив на малий бізнес береться до уваги на перших стадіях формування політики [58]. Для України було б не тільки цікаво, але і корисно звернутися до досвіду ЄС з погляду на питання малого підприємництва з такої точки зору.

3 березня 2010 року у Брюсселі Європейська Рада схвалила Стратегію 2020 – Стратегія соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 року, яка покликана зробити його економічно потужнішим, а громадян – заможнішими.

Стратегія висуває три взаємодоповнюючих пріоритети:

- «Розумне зростання»: розвиток економіки, заснованої на знаннях та інноваціях.
- «Стійке зростання»: стимулювання ефективнішого використання ресурсів, більш екологічно орієнтованої та конкурентоздатної економіки.
- «Комплексне зростання»: встановлення високого рівня працевлаштування населення, соціально та територіально згуртованої економіки.

Згідно з положеннями цієї Стратегії, ці пріоритети визначають і напрямок розвиток сфери підприємництва у країнах-членах Європейського Союзу на період до 2020 року [59].

У листопаді 2011 року Європейська комісія підготувала звіт під назвою «Мінімізація регуляторного навантаження на малі та середні підприємства. Адаптація регуляторних актів ЄС до потреб мікропідприємств», яким взяла на себе зобов'язання «забезпечити пропорційність у підходів ЄС до регулювання, зокрема стосовно мікропідприємств». Наприклад, мікропідприємства «повинні бути апріорі виключені із сфери дії будь-якого регулювання, крім тих випадків, коли необхідність його застосування до них може бути доведена». Навіть у випадках, коли мікропідприємства підпадають під дію регуляторного акту, по відношенню до них мають бути застосовані і адаптовані полегшені режими та інші пом'якшувальні заходи. Часто це стосується спрощених вимог до звітування, часткового або повного звільнення від дії певних регуляторних актів, звільнення зі сплати податків і так далі [60].

Майже всі країни-члени ЄС на початкових стадіях розробки почали додатково тестувати нові закони та ініціативи щодо їх впливу забезпечення безпеки бізнесу, а особливо на мікропідприємства (the SME Test). Такий тест містить декілька важливих кроків:

- 1) обов'язкову консультацію з представниками малих та середніх підприємств;

2) кількісне вимірювання впливу регуляторних актів на малий бізнес (оцінка витрат та вигід);

3) розгляд альтернативних механізмів та пом'якшувальних заходів.

Згідно з дослідженням, проведеним в країнах-членах ЄС, більшість вважає, що цей тест має реальний вплив на державну політику та створює додану вартість для малих та середніх підприємств, особливо для мікропідприємств.

Деякі європейські країни, такі як Великобританія та Нідерланди, для того щоб раціоналізувати потік нових законодавчих актів та подолати непевність в бізнес-середовищі, визначили заздалегідь встановлені дати початку дії регуляторних актів. Іншими словами, усі нові регуляторні ініціативи починають діяти одночасно, в один із двох визначених днів на рік. Це робиться для того, щоб обмежити кількість днів, в які підприємства змушені реагувати на нові регуляторні положення, та дозволити їм зосередитись на підприємницькій діяльності [60].

В Акт з питань малого бізнесу експерти додали інформацію про найкращі практики малого та середнього бізнесу. Такий обмін інформацією показує, що на прикладі високих успіхів в просуванні регіонального підприємництва у країнах ЄС, інші європейські країни надихаються на імплементацію Акту з питань малого бізнесу в повному та всебічному обсязі.

Наприклад, принцип «Спочатку думай про мале» спонукав деякі країни ЄС розробити правила відповідно до цього принципу. Наприклад, Естонія створила веб-сайт громадських консультацій «Teeme koos», Словенія створила Громадську Агенцію Республіки з метою підтримки підприємництва, інновацій, розвитку, інвестицій та туризму через систему Єдиного вікна [57].

Принцип «Другого шансу» допоміг чесним та активним підприємцям здійснити другу спробу у розвитку свого бізнесу та забезпечення його безпеки, незважаючи на банкрутство. Найкращими прикладами реалізації такої практики серед країн ЄС визнано фінську «Програму розвитку, що

готує МСБ до контрольованої послідовної зміни поколінь», «Швидкий початок після банкрутства» у Данії, бельгійська програма «Допомоги само зайнятим особам або власникам суб'єктів підприємництва, що опинилися у скруті» [57].

Яскраві приклади оновлення та інноваційності в сфері адміністративно-правового регулювання відбулися у Бельгії («Програма електронного уряду бельгійського соціального сектору для МСП»), Чехії (створення єдиних пунктів реєстрації для підприємств), Німеччині (створено «Єдине вікно для підприємців»), у Польщі створили KSU – Мережу державної служби для МСБ тощо [57].

Обравши європейський вектор розвитку, Україна повинна ставати сучасною, демократичною, соціальною і правовою державою, в якій реалізація та збереження прав і свобод людини будуть головним обов'язком. В тому числі громадяни повинні мати можливість безперешкодно реалізовувати конституційне право на забезпечення безпеки підприємницької діяльності. Для досягнення цієї умови потрібно ефективне використання правового регулювання підприємницької діяльності через вплив на суспільні відносини в економічній сфері. Від моменту отримання незалежності в Україні було прийнято низку законів, які регулювали відносини у сфері підприємництва: «Про власність», «Про підприємство», «Про підприємства в Україні». Наразі ці закони втратили чинність і сьогодні законодавці намагаються створювати нові нормативно-правові акти ґрунтуючись на європейському досвіді адміністративно-правового регулювання у сфері підприємництва.

З 1 січня 2016 року набула чинності Угода про Асоціацію України та ЄС. Вона дала нові можливості вітчизняним суб'єктам підприємництва для виходу на європейський ринок. Проте, існує дуже багато складнощів і загроз, з якими вже сьогодні починають зустрічатися представники малого та середнього підприємництва. Європейські тенденції розвитку економіки набагато кроків пішли вперед. Теперішня українська криза створила багато перешкод для того, щоб наблизитися до рівня країн ЄС. Серед основних

загроз є посилення нестабільності в разі загострення бойових дій на сході, низька платоспроможність населення, різке коливання валютного курсу, нестача або навіть відсутність у підприємців навичок щодо позиціонування продукції та послуг на європейському ринку і багато інших.

М. Ісаков вдало підсумовує, що чинне законодавство у сфері регулювання підприємницької діяльності потребує вдосконалення. Хоча необхідно вказати на те, що сьогодні уже прийнято низку законодавчих актів, які передбачають досить ліберальне та прогресивне регулювання питань проведення державного контролю за суб'єктами господарювання. Проте проблемою залишається як неузгодженість законодавчих та підзаконних актів, так і відсутність єдиних засад здійснення такого контролю [61].

Отже, Україні потрібно забезпечити реалізацію принципів та кроків щодо розвитку, перш за все, малого та середнього бізнесу на основі Європейської хартії малих підприємств (2000 рік), Акту з питань малого бізнесу (2011) та Еуроє 2020. Обов'язково прийняти нове, сучасне законодавство, яке регулюватиме сферу безпеки підприємництва і враховуватиме потреби суб'єктів підприємницької діяльності.

Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» не враховує особливі потреби підприємництва та забезпечення його безпеки. У контексті реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС, яка наголошує на важливості співпраці у питаннях розвитку малих та середніх підприємств і на нагальній потребі забезпечити сприятливе для мікропідприємств середовище, Україна взяла на себе зобов'язання запровадити такий підхід, який би брав до уваги розмір підприємств. Правила, що мають потенційний вплив на бізнес, повинні розроблятися, спираючись на точку зору найменших фірм. Чималу увагу потрібно приділити залученню молоді для реалізації інноваційних ідей для покращення споживчих якостей товарів та послуг, посилити соціальне партнерство держави та підприємництва, створити дієвий механізм безпеки підприємництва.

Україні потрібно докласти багато зусиль для досягнення ефективного управління та правового регулювання у сфері безпеки підприємництва. Проте, повинно відбуватися позитивне співвідношення між залученими ресурсами та досягнутими результатами.

2.2. Процес імплементації актів законодавства ЄС з питань безпеки підприємницької діяльності в національне законодавство

Процес євроінтеграції значним чином впливає на правову систему України. Найбільш серйозні зміни стосуються саме законодавства, адже з підписанням та ратифікацією Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна взяла на себе зобов'язання з імплементації значної кількості актів права ЄС. Так, на сьогодні урядом України прийнято 118 планів імплементації із запровадженням до національного законодавства 159 актів права ЄС, в тому числі із безпеки підприємницької діяльності. Усього в рамках Угоди про асоціацію з ЄС необхідно імплементувати більше 350 актів, із них 180 - до кінця 2018 р. [62].

Вказані дані свідчать про значне потенційне регуляторне навантаження, у першу чергу, на суб'єктів підприємництва, що може справляти негативний вплив на їх підприємницьку активність та економічне зростання в цілому. Європейська комісія зазначає, що більше 32 адміністративних витрат суб'єктів підприємництва пов'язані із забезпеченням відповідності вимогам нормативно-правових актів ЄС, є наслідком неефективної їх імплементації країнами-членами ЄС. У цьому контексті використовується таке поняття "як позолочування" права ЄС (to gold plate), яка вказує на ситуації, коли національна імплементація законодавства ЄС перевищує вимоги, що встановлені у відповідному нормативно-правовому акті ЄС, при цьому залишаючись у правових рамках [63, с. 6].

Питанню перевищення мінімальних вимог нормативно-правових актів ЄС під час їх імплементації у національне законодавство, що накладає на

суб'єктів підприємництва регуляторне навантаження та витрати, приділяється значна увага як на рівні основних інституцій ЄС, так і на рівні урядів різних країн-членів ЄС [63;64]. Проблемним аспектом процесу гармонізації законодавства України із законодавством ЄС приділяється значна увага вітчизняними науковцями [65, с. 12-18; 66, с. 209-293]. Втім часто як на урядовому, так і науковому рівнях, питання гармонізації вітчизняного законодавства з правом ЄС розглядаються переважно крізь призму необхідності максимального забезпечення відповідності всім вимогам ЄС, по-перше, з частим використанням транспозиції, яка передбачає майже дослівне перенесення норм права ЄС до вітчизняних нормативно-правових актів, коли це не є обов'язковим, по-друге із запозиченням досвіду ЄС у певних сферах підприємницької діяльності шляхом імплементації актів законодавства ЄС, які не є обов'язковими для України і не передбачені зобов'язаннями України перед ЄС.

До основних правових інструментів, що використовуються інституціями ЄС, є директиви, регламенти та рішення. Втім, явище "позолочування" має місце переважно у сфері імплементації саме директив, оскільки відповідно до ст.288 Договору про функціонування ЄС, на відміну від регламентів, які мають пряму дію для країн-членів ЄС, директиви є обов'язковими для кожної держави-члена, якій вона адресована, лише щодо очікуваного результату, залишаючи при цьому право вибору форм і методів за національним органом влади [8]. Дане положення передбачає надання країнам певної свободи: 1) держави у встановлених межах вільно обирають форми і методи, тим самим інтегруючи нормативно-правові акти ЄС у національне законодавство у найбільш оптимальний спосіб; 2) країни мають самостійно інтерпретувати очікувані результати, які мають бути досягнені. Хоча у цьому процесі держави знаходяться під пильною увагою Європейської комісії та Європейського суду, у кінцевому рахунку в більшості випадків під час інтерпретації вони мають свободу розсуду. Сама природа директив, як інструменту політики ЄС, полягає у тому, щоб дозволити країнам-членам ЄС

привести своє законодавство у відповідність до положень директиви у спосіб, який вони вважають для себе необхідним та зручним. Це означає, що національним органом має бути надано деякі можливості для маневрування, і елемент субсидіарності присутній саме у такому інструменті політики ЄС, як директива [67, с. 81]. Директива є свого роду компромісом між вимогою однакової дії права ЄС та необхідністю максимального розмаїття специфіки національних правових систем, залишаючи за державою певну свободу дій [68, с. 2].

Таким чином, країни-члени ЄС мають значну свободу під час імплементації саме директив. Вони можуть збільшити кількість зобов'язань, додати процесуальні вимоги, застосовувати більш сувору відповідальність. Країни-члени ЄС можуть цим самим підвищувати переваги, однак при цьому можуть додавати непотрібні витрати для суб'єктів підприємництва та державних органів. Тому досить часто наголошується на неправильному застосуванні директив та необхідності запобіганню тенденцій, які призводять до надлишкової деталізації положень, що змінює сутність директиви. [67, с.81].

В якості прикладу "позолочування" вказують на імплементацію Чеською Республікою Директиви ЄС 2004/13/ЄС про координацію процедур присудження державних контрактів на поставку товарів, робіт і послуг, у якій ст.31 встановлювалися обмеження щодо додаткової закупівлі робіт. Так, сукупна вартість договору на закупівлі додаткових робіт не повинна перевищувати 50 % суми початкового контракту. Чеська Республіка, в свою чергу, зменшила таке обмеження до 30%. Цим самим державні замовники знаходилися під значним тиском щодо визначення точних обсягів очікуваних робіт. Крім того, у разі непередбачуваних обставин, що призводять до збільшення обсягів робіт, ніж було передбачено, підрядникам доведеться конкурувати з іншими постачальниками, щоб отримати право завершити роботи [69].

Найбільш активними країнами, які проводять політику із запобігання "позолочування" права ЄС, виступають Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Королівство Швеції.

Шведським урядом було встановлено, що більше половини регуляторного навантаження на шведські підприємства є результатом права ЄС. Дуже важливо, щоб імплементація законодавства ЄС не накладала більшого регуляторного навантаження та витрат, ніж це необхідно. Створення сприятливого регуляторного середовища виступає частиною загальної політики уряду. Для досягнення даної цілі уряд має сприяти, щоб імплементація законодавства ЄС на національному рівні не створювала додаткового регуляторного навантаження, якщо цього можна уникнути.

У Швеції за результатами опитування представників приблизно 300 тис. суб'єктів підприємництва було визначено заходи, яких слід уникати під час імплементації Директив ЄС, що мають вплив на підприємницьку діяльність [70, с. 5]:

- 1) встановлення вимог додатково до тих, які закріплені у відповідній Директиві;
- 2) розширення сфери дії Директиви;
- 3) не використання переваг від будь-яких виключень, які зводять вимоги до мінімуму (наприклад, для певних видів діяльності або суб'єктів), встановлених у Директиві;
- 4) збереження шведських регуляторних актів або вимог, які є більш повними та складними, ніж вимагає відповідна Директива;
- 5) використання імплементації директиви в якості способу запровадження нового національного регуляторного акту, який не підлягає під цілі відповідної Директиви;
- 6) імплементація вимог Директиви раніше не встановленого у ній строку [63, с. 24].

У випадках, коли відповідальний орган все ж таки вдається до однієї із зазначених дій, він має надати детальне обґрунтування та оцінку

регуляторного впливу відповідного нормативного акту. Прикладами прояву явища "позолочування" виступає імплементація шведським урядом Директиви 85/337/ ЄС про оцінку ступеня деяких державних і приватних проектів на довкілля. У Швеції сфера дії даної Директиви була значно розширена, внаслідок чого більше підприємств, ніж того вимагала Директива, підпадали під обов'язок проведення оцінки впливу на навколишнє середовище [63, с.25]. В якості прикладу зазначено також імплементацію Директиви про наближення законодавства країн-членів ЄС щодо ліфтів 95/16/ЄС від 29 червня 1995 р., яка була прийнята з метою зменшення травм у ліфтах. Згідно з даною Директивою нові ліфти мають бути обладнані внутрішніми дверима, попереджувальними знаками або фотоелементами для захисту людей від заподіяння шкоди. Швеція виступила однією з декількох країн, які встановили вимогу адаптувати вже існуючі ліфти до вимог, які висуваються до нових ліфтів, тим самим розширюючи сферу дії Директиви. Це стало результатом того, що велика кількість добре функціонуючих ліфтів мали бути модифіковані, на що виділено значну суму коштів. Так, генеральний директор одного з підприємств зазначив, що вартість зміни ліфтів у приміщеннях, які належать цьому підприємству, склала 5 млн. євро. Для цієї індустрії підприємства, які здійснюють операції з нерухомістю, проведення таких змін коштувало 222 млн. євро [70, с. 6]. Перелік таких прикладів не є вичерпним.

Шведським урядом було рекомендовано, щоб під час імплементації положень нормативно-правових актів ЄС регуляторні органи чітко вказували, прийняття яких положень вимагалось відповідно до права ЄС, а прийняття яких положень є їхньою ініціативою. Навіть у випадках, коли наявні вагомні причини для виходу за межі вимог законодавства ЄС, слід надавати пояснення та обґрунтування щодо необхідності прийняття «додаткових» положень [70, с. 6].

Значна увага питанням ефективної імплементації законодавства ЄС приділяється у Великобританії, де уряду було поставлене завдання побороти

таке явище, як «позолочування» правил ЄС. На його виконання було розроблено керівні принципи з імплементації актів законодавства ЄС [64, с. 3]. До таких принципів відносяться такі:

1. У випадках, коли це можливо, шукати засоби імплементації актів законодавства ЄС шляхом застосування альтернативи регуляторним актам. Деяким департаментам вдалося успішно реалізувати даний принцип, втім у більшості випадків досить складно імплементувати норми ЄС у національне законодавство іншим, за прийняття регуляторних актів, шляхом.

2. Сприяти, щоб підприємства Великобританії не опинилися у не вигідному становищі у порівнянні з іншими європейськими суб'єктами господарювання. Тобто, державний орган, який відповідальний за імплементацію законодавства ЄС, не повинен робити більше за мінімальні вимоги, встановлені у директиві, якщо тільки серйозні причини не є підставою для таких дій, і у цьому випадку державний орган має обґрунтувати це аналізом витрат та переваг і провести консультації з представниками суб'єктів господарювання. Отже, у Великобританії запроваджено принцип, згідно з яким законодавство ЄС має бути імплементовано таким чином, щоб не ставити суб'єктів підприємництва у не вигідне становище. У цьому контексті дуже важливим питанням виступає визначення мінімального рівня вимог, які мають бути імплементовані до національного законодавства. Втім його визначення не є завжди простим завданням. Є як рамкові або секторальні директиви, так і директиви, які вимагають повної або мінімальної гармонізації. При цьому одна директива може містити як положення, що потребують повної гармонізації, так і положення, що передбачають мінімальну гармонізацію. Крім того, директива рідко визначає мінімальний рівень у питаннях її застосування. Мінімальний рівень імплементації директив має визначатися у кожному індивідуальному випадку і становити відправну точку для оцінки того, яким чином директива має бути імплементована. При цьому, згідно зі звітом уряду Великобританії 2013 р. було 12 прикладів, коли відповідні департаменти виходили за межі

мінімальних вимог, втім це було обґрунтовано, наприклад, необхідністю дотримання певних вимог у сфері охорони безпеки [5, с. 6].

3. Застосування копіювання, де це можливо, під час транспозиції норми права ЄС, крім випадків, коли це може поставити суб'єктів підприємництва Великобританії у не вигідне становище. Копіювання передбачає дослівне перенесення положень із директиви у національне законодавство. Так, департаментами Великобританії метод копіювання було застосовано у 72% від усіх випадків імплементації. У деяких випадках, особливо, коли положення директиви сформульовані не чітко, копіювання не застосовувалось. Такий підхід обумовлюється ще й тим, що підприємства часто стикаються з проблемами різної імплементації серед країн-членів ЄС, що підриває ідею єдиного ринку [67, с. 86].

4. Сприяти, щоб імplementовані положення вступали в силу у строк, вказаний у директиві, якщо не має причин для більш ранньої імплементації. Імплементація у більш ранні строки вимагає від суб'єктів підприємництва адаптуватися до нового законодавства раніше за своїх європейських конкурентів, що іноді може поставити їх у не вигідні умови на єдиному ринку [71, с. 31]. У звіті уряду Великобританії було зазначено, що тільки у чотирьох випадках положення законодавства ЄС були імplementовані раніше строку, при цьому департаментами було підтверджено, що це лише сприяло інтересам суб'єктів підприємництва.

5. Міністри мають дотримуватися обов'язку щодо перегляду національного законодавства, яким імplementовано відповідні директиви ЄС, кожні п'ять років [64, с.4].

Таким чином, деякими країнами ЄС усвідомлюється проблема значного регуляторного навантаження на суб'єктів господарювання, яке походить від права ЄС, та проводиться політика з мінімізації негативних наслідків для суб'єктів господарювання. Це при тому, що країнам-членам ЄС легше відстоювати власні позиції ще на перших етапах правотворчого процесу інституцій ЄС. Для України процес гармонізації національного законодавства

із законодавством ЄС на даний час має переважно односторонній характер, бо не передбачає здійснення взаємних кроків сторін із узгодженням їхніх правових норм, а стосується тільки змін в українському законодавстві для його гармонізації з нормами права ЄС. Фактично Україна жодним чином не може впливати на процес нормоутворення в системі ЄС, виступаючи лише в ролі дестинатора (адресата визнання) правових приписів організації [65, с.16]. Тому для України важливо зменшити потенціальних тягар на суб'єктів підприємництва хоча б на етапах імплементації актів законодавства ЄС, зокрема директив. Крім того, Угода про асоціацію приділяє увагу гармонізації не тільки чинного, а й майбутнього законодавства України з правом ЄС, що актуалізує зазначене питання.

В якості прикладу «позолочування права ЄС» в Україні можна навести імплементацію в контексті реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС норм Директиви ЄС 2014/24/ЄС про державні закупівлі [72]. Так із прийняттям нового закону України «Про публічні закупівлі» [73] було повністю змінено підхід до визначення поняття «замовник», відповідно до якого законодавець відмовився від визначеної ознаки «джерела фінансування-державні кошти». Наразі запроваджено функціональний підхід до визначення замовника, який повністю відповідає положенням директив із державних закупівель ЄС. Згідно з новим Законом «Про публічні закупівлі» поняття «замовник» охоплює:

- 1) органи державної влади та органи місцевого самоврядування;
- 2) органи соціального страхування, створені відповідно до закону;
- 3) юридичні особи (підприємства, установи, організації) та їх об'єднання, які забезпечують потреби держави або територіальної громади, якщо така діяльність не здійснюється на промисловій чи комерційній основі за наявності однієї з таких ознак:

- юридична особа з розпорядником, одержувачем бюджетних коштів;

- органи державної влади чи органи місцевого самоврядування або інші замовники володіють більшістю голосів у вищому органі управління юридичної особи;

- у статутному капіталі юридичної особи державна або комунальна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 %.

У цьому визначенні варто звернути увагу на ознаку бюджетного фінансування. Український законодавець підійшов до критерію бюджетного фінансування при кваліфікації замовника більш суворо, ніж це встановлено у Директиві ЄС. Відповідно до Роз'яснення Міністерства економічного розвитку і торгівлі України розмір бюджетного фінансування не має значення. Наявність будь-якого розміру бюджетного фінансування означатиме наявність суттєвого державного впливу на юридичну особу. У ЄС ознакою такого впливу вважається лише переважна частина державного фінансування у загальному обсязі фінансових надходжень юридичної особи. Щодо формулювання у Директиві стосовно фінансування у «більшій частині» Європейський суд витлумачив це, як «більше половини» [74]. При встановленні частини, яка відноситься до державного фінансування, до уваги беруться всі доходи замовника, включаючи і комерційні джерела. Якщо державні гранти, субсидії, компенсації становлять менше половини надходжень юридичної особи протягом фінансового року, вважається, що вплив держави на таку організацію не є вирішальним. Таким чином, така організація може забезпечувати певний обсяг державних потреб, але оскільки вплив на неї держави є незначним, згідно із правилами ЄС вона не кваліфікуватиметься як замовник. В Українському законі – будь-яке бюджетне фінансування, отримане юридичною особою, фактично кваліфікуватиме її підконтрольною державі, а отже (за умови, що юридична особа забезпечує потреби держави або територіальної громади не на комерційній чи промисловій основі) – державним замовником [74]. Таким чином, навіть за одержання незначної суми бюджетних коштів юридична особа визнаватиметься замовником і буде зобов'язана для придбання товарів,

робіт і послуг дотримуватися всіх процедурних вимог законодавства про держані закупівлі, що у деяких випадках передбачає фінансові та часові витрати. Тобто, є відповідне перевищення вимог директиви ЄС, які можуть нести навантаження на суб'єктів підприємництва, якого можна було уникнути.

Отже, у контексті реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС слід використовувати будь-яку можливість зменшення на українських суб'єктів господарювання регулярного навантаження, особливо, коли така можливість надається законодавству. Пропонується під час імплементації положень директив ЄС у національне законодавство у сфері господарської діяльності не перевищувати визначені у них мінімальні вимоги. Мінімальний рівень імплементації директив має визначатися у кожному індивідуальному випадку і становити відправну точку для оцінки того, яким чином директива має бути імплементована.

Якщо прийняття регуляторного акту має за мету імплементувати директиву ЄС або інший нормативний акт ЄС, оцінка регуляторного впливу має містити опис мінімального рівня вимог законодавства ЄС. Беручи цей мінімальний рівень в якості відправної точки, має бути зазначено, чи запропонований акт перевищує цей мінімальний рівень, тобто, чи орган, який розробляє акт має намір:

- 1) встановити вимоги додатково до тих, які закріплені відповідно директивою;
- 2) розширити сферу дії директиви;
- 3) не використати переваги від встановлених у директиві виключень із правил;
- 4) залишити національні вимоги, які є більш складними, ніж встановлені у директиві;
- 5) імплементувати директиву раніше встановленого у ній строку.

Якщо ж все таки пропозиція містить один або більше із зазначених заходів, оцінка регуляторного впливу має містити обґрунтування для

обраного рішення і обов'язкову оцінку його впливу саме на забезпечення безпеки суб'єктів підприємництва.

2.3. Механізм законодавчого регулювання відносин з питань безпеки підприємницької діяльності в ЄС

Чітке та зрозуміле законодавство має важливе значення для створення та діяльності компаній в рамках Європейського Союзу. Регулювання безпеки підприємницької діяльності в межах ЄС позитивно відбулось на території всіх країнах-члена ЄС. Хоча триваюча розбіжність між правовими системами відбивається в нездатності держав-членів досягти згоди по ряду ключових умов, які вимагаються від новоутворюваних суб'єктів підприємництва, що, в свою чергу ускладнює процеси заснування.

Законодавство з питань безпеки підприємництва було розробленим порівняно давно і згодом почало не відповідати сучасним економічним вимогам внутрішнього ринку. Директиви ЄС, які регулюють питання утворення різних видів суб'єктів підприємництва протягом всього часу своєї дії постійно вдосконалювалися та зазнавали змін, поправки до них вносилися неодноразово. На даний час ключові директиви щодо цього питання замінено новими директивами з урахуванням усіх змін та пропозицій.

Виникнення Європейських Співтовариств, а потім на їх основі Європейського Союзу викликало до життя нову правову систему - право ЄС. Це унікальна система, що поєднує в собі риси як міжнародного, так і внутрішньодержавного права.

У цілому регулювання відносин з питань підприємництва та забезпечення його безпеки у Європейському Союзі залишається на національному рівні, а корпоративне право останнього має субсидіарний характер. Основним механізмом його реалізації є директиви, прийняті на підставі положень § 2 ст. 44 Договору про ЄС, де розкривається свобода установи. Ця свобода діє і стосовно юридичних осіб, які є комерційними

організаціями і теж визнані суб'єктами права Євросоюзу [75, с. 150-152]. Відповідно до ст. 48 Договору про ЄС торговельні товариства створені згідно із законодавством однієї з країн-членів користуються свободою самостійної економічної діяльності нарівні з громадянами Євросоюзу.

За допомогою приписів Договору про ЄС можна виділити основні цілі регламентації юридичних осіб у праві Євросоюзу, а саме:

- забезпечення свободи установи юридичних осіб і зняття перешкод на шляху відкриття філій, представництв і дочірніх товариств на території будь-якої країни-члену ЄС на умовах національного режиму останньої;

- установлення єдиних мінімальних вимог до юридичних осіб, у першу чергу надання учасникам і кредиторам цих осіб рівнозначного захисту на всій території Євросоюзу;

- полегшення діяльності трансєвропейських компаній шляхом усунення бар'єрів, що впливають із розходжень, існуючих між національними правовими системами;

- заохочення співробітництва між юридичними особами різних країн-членів у всіх сферах економічної діяльності.

У рамках розвитку права ЄС спостерігається його рух від більш загального регулювання (в Договорі про ЄС) до його деталізації, більшої спеціалізації й постійного коригування. При цьому пріоритет по можливості віддається не твердій уніфікації на підставі регламентів, а більш гнучкому і, так би мовити, м'якому методу гармонізації законодавства за допомогою директив. Директиви є актами прямої дії, адресованими країнам-членам ЄС. Проте вони обов'язкові тільки щодо поставлених до них цілей, і при цьому країнам-членам притаманна свобода вибору методів, (способів) їх досягнення [76, с. 84] Розроблені й частково прийняті протягом наступних 30 років директиви зазвичай іменуються відповідно до їх порядкових номерів? що віддзеркалюють черговість подання підготовлених проектів.

Основні питання, пов'язані з формальною стороною реєстрації суб'єкта господарювання урегульовані Першою директивою "Про гласність" за №

68/151/ СЕЕ, в якій розглядаються 3 основні групи питань, що стосуються захисту інтересів третіх осіб.

Перша група включає перелік основних документів компанії, що надаються при її реєстрації мінімальний обсяг інформації й публікації. На момент прийняття цієї Директиви у країнах-членах практикувалися 3 основні способи реєстрації: запис у реєстрі, депонування у спеціалізованому відділі канцелярії суду і публікація в одному або декількох виданнях. Так, у Німеччині, Італії і Франції гласність здійснювалася за допомогою запису або депонування в торговому реєстрі або реєстрі товариств. У Бельгії, Люксембурзі й Голландії в основному використовувалася публікація в офіційному виданні [77, с. 224-231].

За п. 1 ст. 3 розглядуваної Директиви на кожну компанію в національному реєстрі має заводитися справа, усі документи й відомості, що підлягають опублікуванню, заносяться до справи або фіксуються в реєстрі, причому з 2007 р. це здійснюється в електронній формі. Надавати такі відомості й документи суб'єкти підприємницької діяльності (далі - компанії) можуть як в електронній, так і в паперовій формі, якщо держава-член не встановлює обов'язку подавати їх лише в електронній формі. Після цього здійснюється публікація у встановленому країною-членом офіційному виданні, яке теж може бути електронним згідно зі ст. 3 Першої Директиви [78, с. 113].

13.06.2006 р. Європейський Парламент прийняв нову Директиву (2012/17/EU) спрямовану на заснування системи для об'єднання комерційних реєстрів. У ній підкреслюється необхідність створення загального стандарту для об'єднання бізнесових реєстрів. За вимогою нової Директиви з 2012 р. всі державіє члени ЄС беруть участь у забезпеченні електронної комунікації між бізнесовими реєстрами і в передачі інформації для окремих користувачів у стандартний спосіб за допомогою ідентичного змісту й ідентичних технологій у всіх країнах Євросоюзу. Система взаємозв'язку цих реєстрів складається з реєстрів держав-членів, центральної платформи й одного чи

декількох порталів доступу. Реєстри, що отримують через взаємозв'язок інформацію, є безкоштовними. Вони містять: відомості про найменування компанії, її правову форму; дані, що стосуються зареєстрованого офісу компанії й держави-члена, в якій він зареєстрований; реєстраційний номер компанії; відомості про припинення діяльності останньої або про її неспроможність.

Публікація інформації щодо філій, заснованих у державах-учасниках, є одним зі способів реалізації права на свободу їх заснування. У зв'язку із цим брак координації щодо публікації інформації сприяє наявності суперечностей у царині захисту прав учасників і третіх осіб. Ідеться, з одного боку, про компанії, що провадять діяльність на території іншої держави-учасниці за допомогою свого структурного підрозділу, як відділення, а з другого - про компанії, які здійснюють діяльність на території цієї держави за допомогою заснованого такого структурного підрозділу.

Наведене зумовило потребу у прийнятті Одинадцятої директиви ЄС за № 89/666, яка регламентує питання публікації інформації щодо філій компаній. Дія цієї Директиви поширюється на філії компаній, заснованих як в одній із країн-членів ЄС, так і в третіх країнах (ст.7), тобто за межами Євросоюзу. Слід зауважити, що стосовно філії діє законодавство держави, в якій зареєстрована сама філія, а не його основної компанії.

Понад одинадцять Директив прийнято в Європейському Союзі з метою координації законодавства про компанії. Однією з найважливіших є Друга директива "Про капітал" за № 77/ 99 [79]. Згідно зі ст. 6 якої мінімальний розмір статутного капіталу товариства має складати не менше 25 тис. євро. При цьому кожні 5 років Рада ЄС за пропозицією Європейської комісії повинна переглядати його з урахуванням інфляції та інших економічних чинників.

На момент створення товариства слід сплатити 25% номінальної вартості кожної акції. Статутний капітал може складатися із внесків у натур, вартість яких у грошовому виразі підлягає незалежній експертній оцінці й

офіційній публікації. Оцінювання повинно бути проведено до моменту реєстрації товариства й до отримання ліцензії (якщо цього вимагає національне законодавство). Внески в натурі мають бути сплачені повністю протягом 5-ти років після реєстрації товариства або отримання дозволу на ведення справ.

Друга група питань, урегульованих Директивою, - це відповідальність за те, чому потрібна інформація не була опублікована. Загальний принцип Директиви - непротиставлення третім особам неопублікованих операцій і відомостей. Отже, передбачається єдина санкція за неопублікування необхідних документів про операції або відомостей - непротиставлення третім особам. Проте сама по собі неопублікована операція не є нікчемною. Йдеться про неможливість товариства посилатися на неопубліковані операції у відносинах з третіми особами. Винятком із загального правила можна назвати випадок, коли товариство доведе, що треті особи знали або повинні були знати про неопубліковані операції. Значить подібні операції й відомості можна протиставити третім особам. У той же час п. 3. ст. 7 Директиви свідчить, що останні можуть самі посилатися на операції й відомості, щодо яких ще не були виконані формальності по публікації, якщо тільки остання не тягне їх недійсності.

Складнощі, що виникають на практиці у процесі заснування товариства, викликали необхідність у впорядкуванні питань про дійсність актів, укладених у період його офіційної реєстрації. У більшості випадків після останньої товариство бере на себе всі зобов'язання. Однак можливо й інше: товариство так і не буде створено або не набуде статусу юридичної особи. У зв'язку із цим слід чітко визначити, в якій мірі зобов'язання, взяті на себе особами, які діють від імені товариства, його зобов'язують [75, с. 420-435].

Відповідно до ст. 7 Директиви "Про капітал": у разі укладення договору від імені товариства, що знаходиться у процесі заснування, (до набуття ним статусу юридичної особи), якщо воно не бере на себе зобов'язання щодо операцій, укладених від його імені, особи, які уклали

останні, несуть солідарну й необмежену відповідальність, якщо немає угоди про інше. Проте в Директиві залишилися осторонь такі питання, як формальності по укладенню угоди, механізм та умови передачі зобов'язань товариству, бо це регулюється нормами національного законодавства. Таким чином, проводиться розмежування між зобов'язаннями, що виникли у процесі формування товариства, з одного боку, й зобов'язаннями, що виникли вже після його реєстрації, - з другого. У другому випадку товариство у процесі своєї діяльності виступає через свої представницькі органи. З метою забезпечення інтересів учасників і третіх осіб обсяг та умови їх повноважень потрібно підпорядкувати чіткому і прозорому регламентуванню.

Третя група питань, урегульованих Директивою, - недійсність товариства. У ній робиться спроба пом'якшити негативні наслідки визнання товариства саме таким. Зокрема, приділяється певна увага правовим засобам запобігання неправильному складанню засновницьких документів: на вибір пропонується введення контролю з боку державної влади або нотаріальне оформлення. Відповідно до ст. 10 Директиви "Про капітал", якщо в державі-учасниці не передбачено на момент реєстрації товариства превентивного, судового або адміністративного контролю, функції останнього на відповідність засновницьких документів законодавству покладаються на нотаріуса [79].

Що стосується визнання компанії недійсною, то в Директиві міститься вичерпний перелік підстав для цього, а це означає, що країни-члени ЄС можуть його тільки зменшити. Згідно зі ст. 11 Директиви "Про капітал" такими підставами є брак засновницьких документів, недотримання формальностей по оформленню як-то: превентивний контроль або нотаріальне посвідчення; визначення у статуті цілей товариства, що суперечать публічному порядку чи законодавству; брак у цих документах або у статуті вказівок на найменування товариства чи на характер або розмір внесків, розмір статутного капіталу або мети товариства; недотримання норм

національного законодавства щодо сплати мінімального розміру статутного капіталу та ін.

Щоб залучити фізичних осіб-підприємців до економічної діяльності інститути ЄС були вимушені визнати таку форму, як товариство з одним учасником. У зв'язку із цим було прийнято Дванадцятую директиву, № 87/667 яка переважно є рамковим документом. Нею визнається право створення подібних компаній лише за товариствами з обмеженою відповідальністю (ст.1). Цією директивою передбачено можливість наявності одного учасника з моменту реєстрації товариства, а значить зосередження в його руках усіх часток. Більше того, в національному законодавстві може бути передбачене створення акціонерних товариств з одним учасником (ст.6 Дванадцятої директиви).

Директива містить пряме розпорядження країн-членів визнати такі товариства за фактом їх створення, при цьому за державами збережено велику частку свободи запроваджувати той чи інший порядок їх засвоєння й регулювання їх правового режиму. З огляду на те, що питання про координацію законодавства країн-членів щодо груп компаній на сьогодні не вирішено, держави у внутрішньому законодавстві можуть установлювати спеціальні положення або санкції у разі, якщо фізична особа є єдиним учасником декількох товариств [77, с. 450-452]. Аналогічна норма міститься в Директиві і стосовно випадків, коли товариство з одним учасником або будь-яка інша юридична особа є єдиним учасником іншого товариства.

Директивою закріплюються деякі принципи функціонування подібних товариств, пов'язані з їх характером. Приміром, єдиний учасник виконує функції загальних зборів, а ухвалювані ним рішення мають бути занесені до протоколу зборів й оформлені у письмовій формі. Проте не уточнюється компетенція самих зборів і не передбачається наявність керівника, що становить деяку гнучкість у функціонуванні товариства.

Договори, укладені між єдиним учасником і представленим ним товариством теж повинні бути занесені до протоколу і складені в письмовій

формі [80, с. 118]. На розсуд держави це правило, може не поширюватися на поточні операції, укладені у звичайних умовах (ст. 5 Дванадцятої директиви). У цілому ж у цій Директиві наводиться незначний перелік дуже загальних положень. Неодноразові зміни, що вносилися до неї були консолідовані Директивою 2009/102/ ЄС від 16.09.2009 р. [81].

На сьогодні компанії, зареєстровані у країнах-членах ЄС, можуть вільно перемістити в іншу країну-член Євросоюзу своє фактичне місцезнаходження, у тому числі і свій головний офіс або виробництво в цілому. Крім того, в Європі актуальним стало питання можливості компаній, так би мовити, "змінити громадянство", тобто реєстрацію свого місцезнаходження. У цьому разі компанія повністю виходить з-під юрисдикції однієї держави й підпадає під юрисдикцію іншої.

Для європейських компаній актуальність цього питання пов'язана передусім з розвитком бізнесу. Наприклад, звичайна компанія, яка вже давно функціонує й має певне місце на ринку Євросоюзу, потребує інвестицій і бажає залучити нових інвесторів і кредиторів. Банки й інші інвестори в рамках ЄС, у свою чергу, вважають за краще мати справу з компаніями, зареєстрованими в державі з привабливою інвестиційною політикою, ефективним законодавчим регулюванням банкрутства і процедурою повернення боргів. Звичайно, така компанія буде привабливішою для них і матиме ширший доступ до фінансових ресурсів, якщо матиме реєстрацію в такій країні. Компанії, зареєстровані у Греції або Чехії, які (за даними Світового банку) мають найслабкішу в ЄС систему захисту інвестицій, користувалися б більшою популярністю в інвесторів, якби їх місцем реєстрації була б, приміром, Великобританія, яка може запропонувати ефективнішу систему такого захисту.

Через ці або інші причини деякі компанії намагаються змінити місце своєї реєстрації, минувши варіант ліквідації в одній державі і створення їх в іншій. На даний момент питання переміщення реєстрації місцезнаходження компанії не врегульовано єдиним актом ЄС. Розроблено проект Директиви

про переміщення реєстрації офісу компаній, але він не прийнятий Європарламентом і знаходиться на стадії обговорення. Таким чином, у ЄС єдиного механізму, що дозволяє переміщення реєстрації місцезнаходження для всіх компаній, не встановлено. У доповіді Єврокомісії із цього питання наводяться альтернативні способи цієї процедури.

Одним з варіантів є використання механізму трансграничного злиття товариств з обмеженою відповідальністю, про що йдеться в Директиві 2005/56/ЄС від 26.10.2005 р.

Переміщення реєстрації місцезнаходження товариства можна здійснити шляхом створення дочірньої компанії у країні-члені, до якої планується перемістити компанію, об'єднавши її потім з материнською з переміщенням у державу дочірньої компанії. Під товариствами з обмеженою відповідальністю, на які поширюється ця директива, розуміються як публічні, так і приватні компанії.

Також існує можливість змінити так зване громадянство компанії за допомогою її перетворення на компанію європейську (SE) або на європейське кооперативне товариство (SCE). Це правові форми компаній у рамках ЄС для яких правом Євросоюзу передбачені право й механізм переміщення реєстрації їх місцезнаходження.

Право змінити свою організаційну форму на SE або SCE мають виключно публічні компанії, функціонуючі не менше 2-х років. Організаційна форма компанії може бути перетворена на SE або SCE, щоб перемістити компанію в іншу країну-член ЄС. Але процедура ця досить дорога. Керуючись гарантованим правом свободи економічної діяльності Європейський суд справедливості розглянув декілька справ, пов'язаних з переміщенням реєстрації місцезнаходження компаній. Проте значення рішень суду ЄС обмежене, оскільки стосується тільки конкретної ситуації, може бути предметом неоднозначних інтерпретацій країн-членів Євросоюзу, судами та іншими органами й може привести до ухвалення різних рішень на національному рівні. Крім того, ці рішення містять загальні принципи без

надання погоджених правил і процедур. Суд ЄС вказав на необхідність законодавчого врегулювання порушеного питання.

Подальшою тенденцією розвитку корпоративного права ЄС повинна стати не стільки гармонізація національного права держав-учасниць, скільки усунення перешкод для трансграничного бізнесу в Європі, зокрема, забезпечення можливості створення наднаціональних структур корпоративного типу, як Європейська публічна компанія, Європейська приватна компанія, Європейський кооператив та ін. При цьому Євросоюз має забезпечити максимально широкий вибір організаційно-правових форм ведення бізнесу - національних і наднаціональних. Крім того, компаніям належить мати змогу змінювати своє місцезнаходження з однієї країни ЄС на іншу без перереєстрації, а більш ефективним може стати процес здійснення транскордонних реорганізацій і поглинання компаній [82, с. 70].

Проаналізувавши сучасні документи й акти Євросоюзу, присвячені вдосконаленню корпоративного права, варто відмітити конференцію "Європейське право компаній: шлях уперед", яка відбулась 12.05. 2017 р. У ній взяли участь практики й теоретики з різних галузей права, щоб обговорити ключові питання законодавства про компанії з метою інвентаризації стану справ і вироблення можливих кроків на майбутнє. Доцільність проведення цієї конференції зумовлюється тим, що востаннє глобальний огляд права компаній відбувся майже десять років тому, - у 2006-2007 рр. Тому доцільно в кінці другого десятиліття ХХІ століття переглянути й оцінити стан урегульованості корпоративних відносин і запропонувати нові ідеї, зміни й дії для його покращання.

Фінансова криза кінця минулого десятиріччя підкреслила, наскільки важливо для бізнесу функціонувати у гнучкому середовищі, здатному адаптуватися до нових обставин і бути відкритим для інноваційних фінансових, організаційних і промислових ідей. Гнучкі правові рамки самі по собі сприяють адаптації й організаційним змінам і є важливим чинником для підтримки конкурентоспроможності європейського бізнесу.

Досягнення балансу між потребою у правилах, що перешкоджають надмірному ризику, й метою збереження гнучких правових рамок - нелегке завдання для правотворців ЄС. Важливо знайти зважений підхід для відповіді на запитання, які ж правила могли б працювати краще і на якому рівні - на рівні ЄС чи на національному. І такі правила повинні бути прийняті. У зв'язку із цим відправною точкою належить стати принципам субсидіарності і пропорційності, закріпленим у ст. 5 Договору про Європейський Союз.

Пропозиції щодо розвитку корпоративного законодавства повинні фокусуватися на формуванні основних правил, на чіткому визначенні повноважень органів управління компанії, а також адміністративних і судових органів. Такий підхід дозволить підвищити передбачуваність умов забезпечення безпеки підприємницької діяльності та розвитку корпоративних відносин.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄС

3.1 Гармонізація законодавства України з питань безпеки підприємницької діяльності в рамках Угоди про асоціацію з ЄС

Підписання Україною Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [31] поставило на одне із чільних місць задачу щодо визначення цілей, засобів та організаційно-правового механізму гармонізації українського законодавства з правом Євросоюзу. Стосовно сфери законодавства з питань безпеки підприємницької діяльності очевидно правомірним буде визначити загальну мету гармонізації як таку, що полягає у створенні в Україні достатньо уніфікованого правового середовища для всіх суб'єктів ринкових відносин України та країн Євросоюзу. Щодо засобів і форм гармонізації, то очевидно, що першоосновою для їх визначення є сам текст Угоди про асоціацію. Однак слід мати на увазі, що початок процесу гармонізації був покладений ще задовго до прийняття згаданої Угоди. Зокрема, один із початкових етапів пов'язаний із прийняттям Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (УПС) від 14.06.1994 р. [83]. Тому українські науковці вже досить тривалий час розробляють питання щодо теоретичного обґрунтування процесу гармонізації українського законодавства з правом ЄС [37; 84; 85].

Аналіз тексту Угоди про асоціацію показує, що визначаючи процес створення однакових правових умов для суб'єктів підприємництва України

та ЄС вона оперує цілим рядом близьких термінів, таких зокрема, як «зближення», «гармонізація», «адаптація», «взаємне визнання», «імплементация», «стандартизація» «транспонування», тощо. Очевидно, це може означати, що в Угоді йдеться про різні способи реалізації одного й того самого процесу. Слід погодитись із переважною більшістю українських науковців, котрі досліджуючи даний процес, визначили термін «гармонізація» як узагальнюючий. Термін «гармонізація» найадекватніше характеризує мету цього процесу – узгодити національні норми в такий спосіб, щоб вони створювали однакові правові умови для діяльності суб'єктів господарювання в межах внутрішнього ринку [37, с.14].

Таким чином, у рамках достатньо визначеного поняття гармонізації можна виділити і достатньо визначені його різновиди або способи гармонізації українського законодавства з правом ЄС. До їх числа, зокрема, можна віднести, приєднання України до міжнародних угод, правових актів, які закріплюють міжнародні стандарти у тій чи іншій галузі; прийняття національних правових актів, положення яких мають відповідати нормам права ЄС; узгодження положень національної нормативної бази з приписами постанов інститутів Євросоюзу; взаємне визнання національних стандартів Україною та ЄС.

Способи гармонізації можна прослідкувати в контексті прийнятих українською стороною рішень на виконання Угоди про асоціацію. Так, Кабінетом Міністрів України прийнято Розпорядження № 847-р від 17 вересня 2014 р. «Про імплементацию Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [86]. Так, пунктом 271 Розпорядження № 847 передбачено захід у вигляді приєднання до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про міжнародні змішані перевезення вантажів (м. Женева, 24.05.1980). Пунктом 123 було передбачено сприяння прийняттю Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» у новій редакції (реєстраційний номер 4743),

який в кінцевому результаті був дійсно прийнятий. Пунктом 92 передбачено проведення переговорів щодо взаємного визнання реєстрації лікарських засобів в рамках Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції. Пунктом 144 передбачено розроблення проектів нормативноправових актів з метою імплементації положень Директиви 2001/96/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 грудня 2001 р., що встановлює узгоджені вимоги і процедури безпечного завантаження і розвантаження навалювальних суден (балкарів).

Слід відзначити, що дослідження процесу гармонізації законодавства України з правом Євросоюзу в рамках Угоди про асоціацію з ЄС доцільно розглядати як певний визначений структурований процес. Структура, зміст та характерні особливості цього процесу розкриваються, в тому числі, й через способи гармонізації, як певні окремі за характером і формою шляхи здійснення гармонізаційного процесу. До числа таких способів можна віднести, зокрема, приєднання України до міжнародних угод, прийняття відповідних національних правових актів, узгодження відповідних положень національної нормативної бази, взаємне визнання національних стандартів Україною та ЄС.

Однією з пріоритетних відповідно до Угоди про асоціацію (надалі - УПА) сфер, які впливають на стан забезпечення безпеки підприємництва є питання гармонізації законодавства України з правом ЄС у сфері регулювання діяльності компаній.

Завданням гармонізації права компаній в рамках Європейського Союзу було забезпечення свободи створення компаній, їх переміщення, перетворення, забезпечення захисту прав акціонерів, третіх осіб, кредиторів. Становлення права компаній в Європейському Союзі почалося ще з кінця 60-х років і триває до сьогодні. Так, однією з останніх директив було прийнято директиву про права акціонерів.

Відповідно до УПС гармонізація розглядалась як одна з важливих умов для зміцнення економічних зв'язків між сторонами. Сьогодні гармонізація

законодавства є однією з передумов забезпечення економічної інтеграції та політичної асоціації. Ані Лісабонський договір, ані Угода про асоціацію не дають визначення поняття гармонізації. Угода оперує різними термінами, такими як зближення, гармонізація законодавства. Стаття 387 Угоди про асоціацію передбачає, що гармонізація здійснюється у сфері заснування і діяльності компаній, корпоративного управління, а також щодо бухгалтерського обліку та аудиту.

Гармонізація у сфері регулювання діяльності юридичних осіб має комплексний характер, оскільки охоплює врегулювання питань, пов'язаних з організацією корпоративного управління, бухгалтерського обліку, аудиту. Завданням такої гармонізації є забезпечення повноцінного функціонування ринкової економіки та стимулювання торгівлі.

На відміну від Угоди про співробітництво, Угода про асоціацію визначає принципи та завдання гармонізації законодавства, якими є: забезпечення захисту акціонерів, кредиторів та третіх осіб; розвиток ефективної політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів. До нововведень угоди в цій частині належить положення про те, що сторони намагатимуться покращити обмін інформацією між національним реєстром та бізнес реєстром держав-членів ЄС. Контроль і моніторинг покладається на Раду асоціації, яка повинна збиратись з метою проведення моніторингу стану адаптації законодавства не рідше одного разу на рік.

Відповідно до мети поступового наближення законодавства Рада асоціації буде форумом для обміну інформацією про законодавчі акти України та ЄС, чинні, та ті, що перебувають на стадії підготовки. Додатки XXIII – XXV передбачають різні терміни наближення законодавства України до права ЄС – від 2 до 5 років, визначаючи акти, у відповідність до яких воно повинно бути приведеним. Серед визначених додатками директив, до числа таких, що потребують впровадження в законодавство України можна віднести директиву №2007/36/ ЄС про реалізацію окремих прав акціонерів компаній, внесених у реєстр; директиву № 2007 /14/ ЄС, яка визначає

детальні правила впровадження окремих положень директиви № 2004/109/ЄС про гармонізацію вимог щодо прозорості по відношенню до інформації про емітентів, чиї цінні папери допускаються до торгів на регульованих ринках.

В рамках гармонізації законодавства постає питання про подання непрямих позовів, спрямованих на запобігання відчуження активів товариства шляхом укладення угод з третіми особами. Так, цілком слушно зауважує Н. Івануха [87, с.34-35], що у національному законодавстві повинно бути закріпленим положення щодо визнання права акціонера на оспорювання правочину, щодо якого існує інтерес, і який порушує інтереси цього акціонера, які слід вважати тотожними інтересам акціонерного товариства. Цікаво, що як суб'єкт регуляторної політики у цьому процесі бере участь конституційний суд.

Істотним кроком у напрямку залучення коштів в розвиток українського бізнесу є можливість розміщення акцій українських емітентів за кордоном. Так, проект Рішення про затвердження порядку надання дозволу на розміщення та/або обіг цінних паперів українських емітентів за межами України передбачає виконання низки вимог та отримання дозволу Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [88, с.13].

До нововведень на ринку цінних паперів відносимо встановлення «пруденційного нагляду», який введено як форму державного регулювання ринку цінних паперів [89]. Введено в дію Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про цінні папери». Основними завданнями пруденційного нагляду є запобігання настанню неплатоспроможності професійними учасниками фондового ринку через ряд заходів з метою забезпечення інтересів інвесторів. Перелік пруденційних нормативів таким чином встановлено для кожного виду пруденційної діяльності.

Має місце і надмірна зарегульованість або ж наділення органів влади надлишковими повноваженнями. Як приклад, повноваження Національної

комісії з цінних паперів та фондового ринку погоджувати відповідні кандидатури керівників фондових бірж, депозитаріїв, статус фондової біржі, депозитарію.

Українське законодавство характеризується значною деталізацією щодо регулювання окремих інститутів функціонування товариств. Як приклад, доволі детальною видається регулювання процедури рекламування цінних паперів. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про цінні папери». У розвинутих країнах цими повноваженнями наділені саморегулювні організації на ринку цінних паперів (СРО) [6].

9 квітня 2012 у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект № 10312 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», яким передбачено створення особливого виду підприємств, виключним видом діяльності яких є надання послуг з виконання функцій виконавчого органу юридичних осіб та/або надання послуг щодо управління такими юридичними особами (управління поточною діяльністю, ведення бухгалтерського обліку, виробничо-технічного, фінансового управління). Такий досвід використовують відомі компанії – «Меріот» «Редісон», «Інтер Контінентал». Зазначені відносини по управлінню підприємством повинні бути оформлені договором про передачу повноважень виконавчого органу юридичної особи так званому представнику у цих відносинах на основі договору – іншій юридичній особі. Закон не передбачає передачі отриманих повноважень з управління іншій юридичній особі.

Таким чином, в рамках оновлення корпоративного законодавства приблизно починаючи з кінця 90-х років у законодавстві України в сфері регулювання діяльності товариств відбулися істотні зміни. Ці зміни отримали закріплення у Законі України «Про господарські товариства» та знайшли відображення у прийнятому Законі України «Про цінні папери і фондовий ринок». Згодом окремі інститути, що існували в рамках гармонізованого

права ЄС, увійшли до Цивільного кодексу України 2004 року, зокрема щодо функціонування компаній у складі однієї особи.

Спрямованим на мінімізацію корпоративних конфліктів та покращення управління компаніями став Закон України "Про акціонерні товариства" [1] (далі - АТ), який запровадив поділ акціонерних товариств, визначив порядок їх створення, деталізував процедуру проведення загальних зборів різного виду, повноваження органів акціонерного товариства; засади перетворення товариств, та інші питання.

Варто відмітити, що із врахуванням того, що гармонізація законодавства України з правом ЄС була започаткована ще у 1994 р., після підписання Україною Угоди про партнерство та співробітництво з Європейськими співтовариствами та їх державами-членами, наше корпоративне законодавство вже частково гармонізоване із директивами ЄС.

Серед директив, положення яких потребують ґрунтовної імплементації в корпоративне законодавство України, варто відмітити другу директиву ЄС 77/91/ЕЄС від 13.12.1976 про створення АТ та зміну розміру статутного капіталу АТ, третю директиву №78/855/ЕЄС від 9.10.1978 про злиття АТ, шосту директиву №82/891/ЕЄС від 17.12.1982 про поділ АТ та 13-ту директиву №2004/25/ ЄС від 21.12.1989 про поглинання АТ.

Однією з ключових перепон для публічних розміщень акцій АТ (відчуження акцій заздалегідь не визначеній кількості осіб) в Україні є відсутність у акціонерів переважного права на придбання акцій під час такого розміщення.

З урахуванням складу акціонерів більшості публічних АТ, коли контрольний пакет сконцентрований у одного акціонера (на відміну від публічних АТ в ЄС, де концентрація пакету в розмірі 30% вже відносить акціонера до мажоритарних) робить публічні розміщення вкрай непопулярними.

Друга директива передбачає надання акціонерам АТ переважного права на придбання акцій АТ не тільки при приватному, а й при публічному

розміщенні. Запровадження зазначеної норми в українському корпоративному законодавстві буде сприяти розвитку фондового ринку та підвищить популярність публічних розміщень в Україні.

Значна увага приділена у другій директиві й транзакціям АТ з акціонерами та підконтрольними АТ особами. Зокрема, придбання акцій АТ його підконтрольною особою прирівняне до викупу акцій та вимагає затвердження загальними зборами АТ. Аналогічні правила (затвердження на загальних зборах акціонерів) застосовуються у випадку прийняття АТ в заставу акцій власного випуску від свого акціонера.

Метою зазначених положень є запобігання порушенням інтересів міноритарних акціонерів менеджментом АТ, який підконтрольний мажоритарним акціонерам, та забезпечення балансу інтересів усіх акціонерів АТ.

Третя директива №78/855/ЕЕС передбачає певні особливості процедури злиття АТ, що на даний момент регулюється Законом України «Про акціонерні товариства» та Порядком здійснення емісії та реєстрації випуску акцій АТ, які створюються шляхом злиття, поділу, виділення або перетворення, або до яких здійснюється приєднання, затвердженим рішенням НКЦПФР №520 від 9.04.2013 [92] (далі – Порядок №540).

Відповідно до Порядку №540, конвертація акцій (часток, паїв) АТ, що приєднуються, в акції АТ, до якого відбувається приєднання, визначається як співвідношення номінальної вартості акції АТ, яке припиняється шляхом приєднання, до номінальної вартості акції товариства- правонаступника. На практиці такий підхід призводить до того, що злиття АТ, які не пов'язані між собою, є економічно недоцільним, оскільки не враховується економічний та фінансовий стан товариств, що зливаються, а це призводить до несправедливого перерозподілу акцій товариства- правонаступника серед акціонерів АТ, що беруть участь у реорганізації.

Третьою директивою передбачено, що при конвертації акцій в результаті злиття коефіцієнт розраховується як співвідношення ринкової вартості АТ,

що припиняється, до ринкової вартості АТ- правонаступника. Така зміна принципу конвертації акцій надасть можливість здійснювати реорганізацію не тільки компаніям, пов'язаним відносинами контролю, а й непов'язаним особам, та забезпечить справедливий розподіл акцій між акціонерами АТ, що зливаються.

Ст.83 Закону про АТ передбачає обов'язок наглядової ради АТ, що бере участь у злитті, отримати висновок незалежного експерта щодо умов злиття акціонерних товариств. Разом з тим, цей Закон не встановлює вимоги до такого експерта та умови договору про злиття, які повинні бути ним перевірені. Отже, залучення експерта врегульоване чинним законодавством досить фрагментарно.

Третя директива передбачає обов'язкове залучення під час злиття експерта, від якого вимагається підготовка детального звіту із обґрунтуванням необхідності проведення злиття, перевірки умов злиття, зокрема коефіцієнту обміну акцій. Залучення такого експерта зробить процес злиття більш прозорим та буде сприяти захисту інтересів усіх акціонерів АТ, що зливаються.

13-та директива визначає засадничі принципи процесу поглинання та ґрунтується на зобов'язанні набувача контрольного пакету акцій направити обов'язкову пропозицію придбати акції у інших акціонерів за справедливою ціною. При цьому значна роль щодо контролю за дотриманням інтересів міноритарних акціонерів відводиться виконавчому органу АТ, яке поглинається. Саме виконавчий орган зобов'язаний діяти в інтересах АТ та його акціонерів та вправі, зокрема, аналізувати запропоновані умови придбання, шукати альтернативні пропозиції щодо придбання акцій тощо.

Положення про обов'язкову пропозицію придбати акції вже закріплене в ст.65 Закону про АТ. Разом з тим, відсутність у чинному законодавстві відповідальності за порушення такого обов'язку робить зазначену норму неефективною та такою, що на практиці ігнорується контролюючим акціонером. Обмеження її дії лише безпосереднім набуттям акцій дозволяє

ухилитися від виконання вимог ст.65 шляхом опосередкованого набуття акцій АТ.

Отже, в процесі імплементації вимог зазначеної директиви варто запровадити ефективні механізми контролю за їх виконанням та штрафні санкції за ухилення від дотримання вимог ст.65 Закону про АТ.

Визначені в Угоді цілі асоціації установлюють нові вимоги до гармонізації законодавства України, перетворюючи її на головний правовий інструмент інтеграції країни до внутрішнього ринку Союзу. Угода про асоціацію робить наголос на регуляторній гармонізації, котра має реалізовуватися шляхом реформування механізму її здійснення задля підвищення його ефективності. Відповідними повноваженнями у цій сфері наділяються спільні органи співробітництва. Зокрема, Рада асоціації може оновлювати чи змінювати Додатки до Угоди (I-XLIII), беручи до уваги еволюцію права ЄС та чинних стандартів, закріплених у міжнародних актах, що стосуються сторін (ст. 463). Протягом трьох років із дати набрання чинності Угоди про асоціацію Україна мусить оперативно створити незалежний державний орган, наділений повноваженнями для забезпечення гармонізації законодавства України з нормами права ЄС, визначеними у директивах Союзу (згідно з Додатком XXIX до глави 6 розділу V Угоди).

Підсумовуючи викладене, до питань, які залишились невирішеними можна віднести:

- незначні строки, встановлені законодавством для приведення документів товариства у відповідність до вимог законодавства;
- часті зміни законодавства, що регулюють обіг цінних паперів, насамперед щодо реєстрації права власності на цінні папери;
- необхідність прийняття підзаконних актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на виконання відповідних положень законів;
- подекуди надмірне регулювання з боку держави тих положень чи інститутів, які могли бути врегульованими всередині товариства, оскільки

тенденцією розвитку сучасного корпоративного права ЄС є наділення товариств правом самостійно регулювати зазначені питання.

З огляду на це можна стверджувати, що внаслідок процесу гармонізації законодавства України з правом ЄС, товариства повинні отримати більш широкі повноваження щодо регулювання внутрішніх питань функціонування товариства, а пропозиції саморегулюючих організацій на ринку цінних паперів необхідно враховувати в процесі нормо-проекткування. Зазначене, в свою чергу, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств та залученню іноземних інвестицій.

3.1. Модернізація законодавства України з питань безпеки підприємницької діяльності відповідно до вимог ЄС

Підписання Україною Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 р. поставило на одне із чільних місць задачу щодо визначення цілей, засобів та організаційно-правового механізму модернізації українського законодавства із правом Євросоюзу. Стосовно сфери господарського законодавства в цілому та сфери безпеки підприємницької діяльності зокрема, очевидно правомірним буде визначити загальну мету модернізації як таку, що полягає у створенні в Україні достатньо уніфікованого правового середовища для всіх суб'єктів ринкових відносин України та ЄС.

Початок процесу модернізації був покладений ще задовго до прийняття згаданої Угоди. Зокрема, один із початкових етапів пов'язаний із прийняттям Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (УПС) від 14.06.1994 р.

Одним із провідних напрямів модернізації законодавства України з питань сфери безпеки підприємницької діяльності як частини господарського законодавства у контексті міжнародної інтеграції України є адаптація із

законодавством ЄС. Інтеграційні процеси впливають як на розвиток господарського законодавства закордонних країн, так і на формування специфіки їх внутрішніх господарських відносин. Ці фактори поряд з урахуванням національних особливостей господарсько-правового регулювання економіки повинні сприяти розробці концептуальних основ модернізації. На цьому шляху було ухвалено Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. Указом Президента України від 21 серпня 2004 р. окреслено конкретні питання організації виконання цього Закону. Не втратили чинність й інші нормативно-правові акти, які були прийняті щодо згаданого Закону. Відповідно до всіх цих нормативних актів з метою підвищення ефективності регулювання господарських відносин і забезпечення національної економічної безпеки мають бути модернізовані господарсько-правові публічні й приватні засоби такого регулювання. Зважаючи на це, недоцільно розглядати цю проблему лише як необхідність удосконалення законодавства, що безпосередньо стосується тільки конкретного виду господарської діяльності. Серед усіх країн найбільш авторитетним прикладом регулюванням господарських відносин та захисту суб'єктів підприємництва від внутрішніх та зовнішніх загроз може виступати Німеччина як найбільш потужна в економічному аспекті країна-член ЄС.

Господарське законодавство щодо захисту суб'єктів підприємництва на всіх етапах свого розвитку потребувало особливо глибокого наукового обґрунтування відповідно до міжнародних стандартів. Річ у тім, що ця галузь права та законодавства виникла пізніше багатьох інших правових галузей, а тому їй довелося буквально виборювати своє місце в усталеній за багато століть правовій сфері. Угода про асоціацію між Україною та ЄС має дуже велике міжнародне значення для всіх країн світу, а особливо для України, яка так сильно потребує допомоги саме в аспекті законодавчого визначення окремих господарських проблем, належного функціонування господарської

сфери для забезпечення потреб усього населення, адже більшою мірою від господарських відносин залежить добробут суспільства. Саме ця Угода і відновлює довіру у міжнародного бізнесу до України, оскільки країна вперше за всі роки чітко визначила свою належність до європейського простору, і в перспективі це закладає стабільність у відносинах України зі світом і з Європою зокрема.

Економічні перетворення останнього десятиріччя зумовили потребу якісного реформування вітчизняного законодавства у сфері господарської діяльності. Перед сучасним законодавцем постало завдання належним чином нормувати досить складну систему господарських відносин, щоб утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України та забезпечити реалізацію інтересів як безпосередніх учасників господарських відносин, так і публічних інтересів, заснованих на загальносуспільних потребах.

Для формування в країні продуктивної економіки з різною формою власності необхідні сучасні правові засоби, прогресивні методи і форми регулювання, реалізації і реформування господарських процесів. Із цією ж метою діє господарське законодавство, яке складається з великого масиву взаємопов'язаних нормативно-правових актів різної юридичної сили, що регулюють господарські відносини. Актуальність процесів внутрішньої модернізації підтверджується результатами дослідження економічних процесів у контексті міжнародної інтеграції України. Це пояснюється тим, що адаптація національного законодавства до світових стандартів, зокрема до вимог Європейського Союзу та Світової організації торгівлі, істотно полегшується в тому разі, коли внутрішнє законодавство країн-кандидатів і дійсних членів таких міжнародних утворень уже досягло певного ступеня систематизованості й узгодженості. Невідкладною є потреба в посиленні ключової ролі ГК України у всіх сферах правового регулювання господарських відносин щодо забезпечення безпеки суб'єктів підприємництва.

Необхідно взяти до уваги той факт, що кодифікація загальних положень правового регулювання господарських відносин мала місце на підставі низки некодифікованих актів. Продовження у подальшому кодифікаційних процесів можливе лише з урахуванням змін у базових нормативно-правових актах, що підкреслює необхідність модернізації законодавства. Прийняття Господарського кодексу України заклало фундамент для правового регулювання договірних відносин на новому системному рівні та започаткувало новий етап наукових досліджень у сфері господарського права, спрямованих на модернізацію законодавства як у цих, так і в інших сферах. Проте ні його ухвалення, ні сама кодифікація, ні процес удосконалення законодавства не завершується.

Становлення національного господарського законодавства в Україні пов'язане з труднощами, спричиненими, насамперед, економічними та соціально-політичними факторами. А саме, прийняття законодавчих актів відбувається в умовах існування старого загальносоюзного законодавства, яке склалося у період панування державної власності як основи економічної системи, директивного планування та принципу демократичного централізму в керівництві економікою. Суперечності нового законодавства зі старим не лише перешкоджають творенню правопорядку в господарських відносинах, а й іноді безпосередньо є причиною правопорушень та зловживань з боку суб'єктів підприємництва.

Крім того, відсутність чіткої й однозначної концепції побудови ринкової економіки в Україні іноді ставить законодавця у складне становище у ході розробки та прийняття законопроектів, спричиняє невизначеність та очікування природного розвитку подій. Тому першочерговим завданням подальшої кодифікації господарського законодавства визначено оновлення та доповнення положень ГК України як стрижневого акта господарського законодавства.

Окрім цього, аналіз досвіду реалізації законодавства про господарську діяльність, надбаного після введення в дію ГК, свідчить про необхідність

вирішення таких завдань, як: узгодження кодифікованих та некодифікованих норм; подолання множинності актів; обрання такої форми вдосконалення змісту та форми господарського законодавства, яка була б найбільш придатною для ефективного процесу адаптації господарського законодавства до світових та європейських стандартів.

На теоретичному рівні європейська інтеграція розглядається у двох аспектах. Поперше, це етапи та процеси становлення ЄС як міждержавної організації. По-друге, це етапи розвитку та становлення вже у межах самого ЄС інститутів забезпечення економічного благополуччя країн-учасниць та третіх країн. Отже, у щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України закріплено, що інтеграція в європейський політичний, економічний та гуманітарний простір є стратегічним орієнтиром і чинником розвитку держави. Європейська інтеграція передбачає інтеграцію політичну (наслідок і форма прояву інтернаціоналізації всього суспільного життя – однієї з провідних тенденцій світового цивілізаційного розвитку, що прискорюється з науково-технічним прогресом, поліпшенням інформаційного обміну, усвідомленням необхідності спільного розв'язання глобальних проблем сучасності тощо), юридичну (реформування національного законодавства та впровадження в нього норм та практики міжнародного законодавства) та економічну.

Найважливішим аспектом для України є саме економічна інтеграція як процес зближення і взаємного пристосування окремих національних господарств, що виявляється як у розширенні та поглибленні виробничотехнологічних зв'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, так і у взаємному створенні сприятливих умов для здійснення економічної діяльності, а також передбачає створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі, котрій притаманні деякі риси спільного ринку.

Головною сферою модернізації є система господарського законодавства з питань забезпечення безпеки підприємницької діяльності, яка має

здійснюватися в напрямках: адаптації національного законодавства до європейського; стимулювання інтеграційних процесів; удосконалення державного контролю; поліпшення якості продукції; розвитку техніко-технологічних систем; широкого запровадження інноваційних технологій; добросовісної торгівлі; стимулювання конкуренції та інших.

На теоретичному рівні виділяють такі чотири етапи економічної інтеграції з ЄС:

1. Зона вільної торгівлі (скасування мита, квот та інших обмежень у торгівлі між державами-учасницями при збереженні їх авто номії у митній і торговельній політиці стосовно третіх країн).

2. Митний союз (запровадження спільних зовнішніх тарифів і перехід до єдиної торговельної політики стосовно третіх країн).

3. Єдиний внутрішній (спільний) ринок (ліквідація бар'єрів між державами у взаємній торгівлі для переміщення робочої сили і капіталу).

4. Економічний і валютний союз (єдиний внутрішній ринок та гармонізація і координація економічної політики держав-учасниць на основі спільного прийняття рішень і контролю за їх виконанням, заміна національних валют єдиною, єдина валютна і грошова політика).

Науковцями Інституту економіко-правових досліджень НАН України було розроблено проект «Концепції модернізації господарського законодавства на основі Господарського кодексу України», який містить мету, завдання, способи вирішення та основні напрями подальшої кодифікації господарського законодавства на базі ГК України.

Також є пропозиції прийняти так званий Економічний кодекс чи Конкуренційний процесуальний кодекс, а також пропозиції щодо прийняття Інвестиційного кодексу, Інноваційного кодексу тощо.

Існує низка неузгодженостей та суперечностей між ЦК і ГК України. Прикладами можуть слугувати:

– норми, що встановлюють способи захисту цивільних прав та інтересів (ч. 2 ст. 16 ЦК України), і норми щодо захисту прав суб'єктів господарювання та споживачів (ч. 2 ст. 20 ГК України);

– норми, що встановлюють порядок припинення юридичної особи (статті 104, 105, 106, 107, 108 ЦК України) і припинення діяльності суб'єкта господарювання (ст. 59 ГК України) тощо.

ГК України потребує не лише змістових, а й структурних змін. Наприклад, глава 21 «Ціни і ціноутворення у сфері господарювання» навряд чи повинна бути в розділі IV «Господарські зобов'язання», а глава 28 «Відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства» – у розділі V «Відповідальність за порушення у сфері господарювання» тощо [93, 94].

Із віднесенням корпоративних спорів до підвідомчості господарських судів і з ухваленням Закону України «Про акціонерні товариства» відчутною стала потреба більш докладного правового регулювання процедури розгляду і вирішення корпоративних спорів, особливості яких у чинному ГПК України враховані недостатньо. Потребує більш чіткого визначення і саме поняття корпоративних спорів, а оскільки останнє є похідним від категорії корпоративних прав і корпоративних відносин, то більш досконалого формулювання потребують і ці категорії матеріального (господарського) права.

З огляду на глобальні зміни клімату, життєво необхідними стають розробка і законодавче закріплення таких принципів господарювання, які забезпечували б не стільки кількісне зростання виробництва, скільки його орієнтацію на збереження навколишнього природного середовища, що відповідало б Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Можна підсумувати вищезазначене: світова фінансово-економічна криза з очевидністю показала повну неготовність вітчизняної економіки протистояти кризовим явищам у світовій економічній системі. І одним із найскладніших із цього погляду є питання управління сферою господарювання і, відповідно, зростання ролі

забезпечення безпеки підприємництва, з одного боку, і майже неможливість пристосування до нових реалій вільного ринку через природне нестримне прагнення його учасників – підприємців – до наживи, з іншого. Саме тому потрібно вдосконалювати національне законодавство до стандартів ЄС, заповнювати його прогалини і підлаштовувати правові норми під наш час, під нові потреби суспільства.

Прикладом позитивного розвитку кодифікаційного процесу слід вважати Німеччину, яка, як і Австрія, займає в Європі провідне місце за ступенем розвитку теорії господарського права. У цих країнах господарському праву приділено серйозну увагу, тому неможливо здійснювати заходи з модернізації українського законодавства без уважного вивчення теорії господарського права Німеччини. Безцінним для України є також практичний досвід Німеччини в адаптації німецького господарського законодавства до законодавства ЄС. Адже на практиці в ЄС процеси адаптації національних законодавств держав-членів Співтовариства здійснюються постійно. Прикладами служать Директиви Ради Європейського Співтовариства, які безпосередньо регулюють окремі питання адаптації законодавства держав-членів ЄС.

Спеціальне законодавство про регулювання господарських відносин сформувалося в Німеччині ще у XIX ст. У Німеччині поряд із Цивільним укладенням (Zivilgesetzbuch) 1896 р. діє Торговельне укладення (Handelsgesetzbuch) 1897 р. У цей акт неодноразово вносилися зміни як за змістом, так і за структурою. Однак глобальної модернізації Торговельне укладення зазнало у 1998-2001 рр. На підставі Закону 1998 р. «Про реформу торговельного права Німеччини» у Торговельне укладення внесено доповнення до положень щодо визначення понятійного апарату, а також у ті статті, які стосуються правового регулювання його основних інститутів. Однією з причин модернізації цього кодифікованого акта вважається широка міжнародна уніфікація норм торговельного законодавства, прийняття ряду

Директив ЄС і міжнародних конвенцій, які зрештою призвели до кардинального перегляду норм національного права.

Останні зміни посилили значення Торговельного укладення у врегулюванні господарської діяльності. Зокрема, відповідно до №344 укладення дія його норм поширюється на угоди комерсантів, пов'язані з їхньою підприємницькою діяльністю. Норми ж цивільного укладення Німеччини підлягають субсидіарному застосуванню у випадку, якщо норми торговельного законодавства мають прогалини у сфері спеціального регулювання.

Німецьке Торговельне укладення, як і Цивільне укладення, складається з п'яти книг. У першій «Торговельний стан» - вісім розділів. «Комерсанти», «Торговельний реєстр», «Фірмове найменування», «Торговельні книги» (втратив чинність), «Прокура й повноваження на ведення справ», «Торговельні службовці й учні в торговельній справі», «Торговельний представник», «Торговельний маклер». У другій «Торговельні товариства й негласне товариство» - три розділи «Повне товариство», «Командитне товариство», «Негласне товариство». У третій «Торговельні книги» - п'ять розділів. «Правила для всіх комерсантів», «Додаткові правила для господарських товариств (акціонерних товариств, акціонерних командитних товариств, торговельних товариств певного типу)», «Додаткові правила для зареєстрованих кооперативів», «Приватна організація з фінансової звітності, консультативна рада з фінансової звітності». У четвертій «Торговельні угоди» - шість розділів. «Загальні положення», «Комерційна купівля-продаж», «Комісійна угода», «Перевезення вантажів», «Договір транспортної експедиції», «Зберігання на складі», У книзі п'ятій, що за кількістю статей становить майже половину цієї збірки, докладно регулюються різні питання морської торгівлі.

Торговельне укладення зберегло своє регулятивне значення в значному обсязі, хоч питома вага спеціальних законів серед джерел торговельного права ФРН безперервно зростає. Важко уявити собі німецьке право без таких

найважливіших законів, як Акціонерний закон 1965р., Закон про товариства з обмеженою відповідальністю 1892р. (у редакції 1980 р.), Закон про біржі 1896 р. (у редакції 1908 р.), Закон про банки 1961 р., Закон про цінні папери 1937 р., Закон про страховий договір 1908., Конкурсний статут 1877р. (у редакції 1898 р. з наступними змінами й доповненнями), Закон про світові угоди 1935., Закон про промислові зразки 1976 р., Закон про несумлінну конкуренцію 1909 р., Закон про заборону обмеження конкуренції 1957 р. (у редакції 1990р.), Статут залізниць 1938 р., Закон про автомобільні перевезення 1952 р. (у редакції 1983 р.) і ін. [6].

Хоч з 1 січня 2004 р. діє ГК України, однак протягом багатьох років наше господарське законодавство фактично не зазнавало змін у напрямку адаптації до норм ЄС. Загалом воно залишається також надмірно обсяговим і неузгодженим. У цьому сенсі позитивним фактором стало прийняття 23 червня 2005 р. Закону України «Про міжнародне приватне право», в якому були акумульовані основні приватноправові основи регулювання господарських відносин [95]. Важливо також використати публічно-правові аспекти, зокрема основні засоби державного регулювання господарської діяльності. Однак на сучасному етапі розвитку науки господарського права не підготовлено ґрунтовного дослідження досвіду державного регулювання господарської діяльності в окремих країнах ЄС, зокрема Німеччині.

Як бачимо, у вітчизняній науці господарського права поки що не задіяна система аналізу й використання досвіду Німеччини, що підкреслює актуальність модернізації господарсько-правового регулювання господарських відносин в Україні й адаптації їх до норм ЄС.

Учені-правознавці з Німеччини, не розуміють, чому в Україні належно не оцінили те, що створено і введено в дію такий важливий кодифікований нормативно-правовий акт, як ГК, а навпаки певні сили спрямовують свої потуги на те, щоб його скасувати. Адже, як відомо, якщо держава користується при регулюванні господарської діяльності кодифікованим правовим актом, це свідчить про високий рівень правової науки, оскільки

кодифікація господарського законодавства справа надто складно. Незважаючи на те, що Німецьке Цивільне укладення та Німецьке торговельне укладення набули чинності ще 1 січня 1900 р. і постійно удосконалювалися, однак німецькі вчені ставляться до них досить критично. Так, відомий німецький учений Р. Штобер, відзначає що «господарсько-адміністративне право Німеччини являє собою безладне нашарування приписів із характерною, яскраво вираженою роздробленістю правової матерії». Характеризуючи сучасне господарське право Німеччини, він підкреслює, що за рівнем кодифікації воно явно відстає від інших галузей права [96, с. 12].

Європейський союз прагне до систематизації господарського законодавства. Із цією метою видано «Господарський кодекс ЄС», в якому систематизовані найважливіші нормативно-правові акти. Українським законодавцям потрібно частіше звертати увагу на даний кодекс, що допоможе зближенню стандартів ЄС зі стандартами господарських відносин в Україні. До речі, за останнє десятиріччя Торговельне укладення Німеччини суттєво доповнено у зв'язку з розвитком господарського права ЄС. Головним чином ці доповнення насамперед пов'язані із законом про контроль в сфері підприємницької діяльності, з Директивою ЄС про госопдарські товариства, Закон про публічне ведення справа та ін.

Для України європейська інтеграція – це шлях до модернізації вітчизняних підприємств, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності української продукції, отримання фінансових ресурсів для розвитку економіки, підвищення якості життя громадян, поліпшення системи охорони здоров'я, зміцнення верховенства права тощо. Зближення України та ЄС – це шанс модернізації національної економіки та національного законодавства. Одним із першочергових завдань України є створення сприятливого середовища для ринкової економіки. Принципи ринкової економіки є основоположними для

розвитку та функціонування підприємництва та забезпечення його безпеки, що, у свою чергу, є запорукою перспективної та стабільної держави.

ВИСНОВКИ:

В процесі написання випускної кваліфікаційної роботи зроблено наступні загальні висновки:

1. Обґрунтовано, що важливою умовою для успішного й ефективного забезпечення безпеки підприємницької діяльності на території України є гармонізація національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. У контексті активізації подій, які сприяють вступу України до Європейського Союзу, це питання стає усе більш актуальним та потребує визначення шляхів вирішення. Головною проблемою, яка може завадити безперешкодній процедурі гармонізації законодавства України, може стати тлумачення тих чи інших норм та їх правове застосування. Головною сферою модернізації є система законодавства щодо забезпечення безпеки підприємницької діяльності, яка має здійснюватись у таких напрямках: адаптації національного законодавства до європейського, стимулювання інтеграційних процесів, удосконалення державного контролю, поліпшення якості продукції, розвитку техніко-технологічних систем, широкого запровадження інноваційних технологій, добросовісної торгівлі, стимулювання конкуренції та ін.

2. З'ясовано, що загальним принципом державної політики з питань безпеки підприємництва у ЄС є створення для нього сприятливого середовища, яке передбачає стабільність політичного курсу держави, зокрема в сфері економічного регулювання, розвитку ринкової інфраструктури, ефективну систему захисту інтелектуальної власності, спрощені адміністративні процедури і т. д. Нормально функціонуючий ринковий механізм здатний самостійно розставити пріоритети, необхідно лише здійснювати його невелику корекцію в рамках політики підтримки і розвитку підприємництва. Європейська інтеграція дає українським суб'єктам підприємництва кращі можливості для експортної та виробничої діяльності, більш універсальний і правовий простір, а також більшу свободу розвитку трансєвропейського бізнесу.

3. На підставі аналізу європейського комерційного законодавства, встановлено, що Україні потрібно забезпечити реалізацію принципів та кроків щодо розвитку, перш за все, малого та середнього бізнесу на основі Європейської хартії малих підприємств (2000 рік), Акту з питань малого бізнесу (2011) та Еуроре 2020. Обов'язково прийняти нове, сучасне законодавство, яке регулюватиме сферу безпеки малих та середніх суб'єктів підприємництва та враховуватиме їх потреби.

4. Визначено, що Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» не враховує особливі потреби малих та середніх суб'єктів підприємництва та забезпечення їх безпеки. У контексті реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС, яка наголошує на важливості співпраці у питаннях розвитку малих та середніх підприємств і на нагальній потребі забезпечити сприятливе для мікропідприємств середовище, Україні необхідно взяти на себе зобов'язання запровадити такий підхід, який би брав до уваги розмір підприємств.

5. До основних правових інструментів, що використовуються інституціями ЄС для регулювання сфери безпеки підприємницької діяльності є директиви, регламенти та рішення. У контексті реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС слід використовувати будь-яку можливість зменшення на українських суб'єктів підприємництва регулярного навантаження, особливо, коли така можливість надається законодавству. Пропонується під час імплементації положень директив ЄС у національне законодавство у сфері підприємницької діяльності не перевищувати визначені у них мінімальні вимоги. Мінімальний рівень імплементації директив має визначатися у кожному індивідуальному випадку і становити відправну точку для оцінки того, яким чином директива має бути імплементована.

Якщо прийняття регуляторного акту має за мету імплементувати директиву ЄС або інший нормативний акт ЄС, оцінка регуляторного впливу має містити опис мінімального рівня вимог законодавства ЄС. Беручи цей мінімальний рівень в якості відправної точки, має бути зазначено, чи

запропонований акт перевищує цей мінімальний рівень, тобто, чи орган, який розробляє акт має намір:

- б) встановити вимоги додатково до тих, які закріплені відповідно директивою;
- 7) розширити сферу дії директиви;
- 8) не використати переваги від встановлених у директиві виключень із правил;
- 9) залишити національні вимоги, які є більш складними, ніж встановлені у директиві;
- 10) імплементувати директиву раніше встановленого у ній строку.

Якщо ж все таки пропозиція містить один або більше із зазначених заходів, оцінка регуляторного впливу має містити обґрунтування для обраного рішення і обов'язкову оцінку його впливу саме на забезпечення безпеки суб'єктів підприємництва.

6. У процесі дослідження визначено, що основні питання, пов'язані з формальною стороною реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності як форми забезпечення його безпеки в ЄС урегульовані Першою директивою "Про гласність" за № 68/151/ СЕЕ, в якій розглядаються 3 основні групи питань, що стосуються захисту інтересів третіх осіб:

а) перша група включає перелік основних документів суб'єкта підприємництва, що надаються при її реєстрації мінімальний обсяг інформації й публікації. На момент прийняття цієї Директиви у країнах-членах ЄС практикувалися 3 основні способи реєстрації: запис у реєстрі, депонування у спеціалізованому відділі канцелярії суду і публікація в одному або декількох виданнях;

б) друга група питань, урегульованих Директивою, - це відповідальність за те, чому потрібна інформація не була опублікована. Загальний принцип Директиви - непротиставлення третім особам неопублікованих операцій і відомостей. Отже, передбачається єдина санкція за неопублікування

необхідних документів про операції або відомостей - непротиставлення третім особам. Проте сама по собі неопублікована операція не є нікчемною;

в) третя група питань, урегульованих Директивою, - недійсність товариства. У ній робиться спроба пом'якшити негативні наслідки визнання товариства саме таким. Зокрема, приділяється певна увага правовим засобам запобігання неправильному складанню засновницьких документів: на вибір пропонується введення контролю з боку державної влади або нотаріальне оформлення. Відповідно до ст. 10 Директиви ЄС "Про капітал", якщо в державі-учасниці не передбачено на момент реєстрації товариства превентивного, судового або адміністративного контролю, функції останнього на відповідність засновницьких документів законодавству покладаються на нотаріуса.

7. Охарактеризовано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, в тому числі щодо питання безпеки підприємницької діяльності, цілі якої установлюють нові вимоги до гармонізації законодавства України, перетворюючи її на головний правовий інструмент інтеграції країни до внутрішнього ринку Союзу. Угода про асоціацію робить наголос на регуляторній гармонізації, котра має реалізовуватися шляхом реформування механізму її здійснення задля підвищення його ефективності. Відповідними повноваженнями у цій сфері наділяються спільні органи співробітництва. Зокрема, Рада асоціації може оновлювати чи змінювати Додатки до Угоди (I-XLIII), беручи до уваги еволюцію права ЄС та чинних стандартів, закріплених у міжнародних актах, що стосуються сторін (ст. 463). Протягом трьох років із дати набрання чинності Угоди про асоціацію Україна мусить оперативно створити незалежний державний орган, наділений повноваженнями для забезпечення гармонізації законодавства України з нормами права ЄС, визначеними у директивах Союзу (згідно з Додатком XXIX до глави 6 розділу V Угоди).

8. Визначено, що Європейський союз прагне до систематизації господарського законодавства. Із цією метою видано «Господарський кодекс

ЄС», в якому систематизовані найважливіші нормативно-правові акти. Українським законодавцям потрібно частіше звертати увагу на даний кодекс, що допоможе зближенню стандартів ЄС зі стандартами господарських відносин в Україні та загальною модернізацію національного господарського законодавства з метою створення дієвої системи безпеки суб'єктів підприємництва. Прикладом може слугувати Торговельне укладення Німеччини, яке суттєво доповнено у зв'язку з розвитком господарського права ЄС. Головним чином ці доповнення насамперед пов'язані із законом про контроль в сфері підприємницької діяльності, з Директивою ЄС про господарські товариства, Закон про публічне ведення справа та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чумаков С. Т. Защитные механизмы обеспечения безопасности предпринимательства : дис. ... канд. экон. наук : спец.: 08.00.05 / С. Т. Чумаков.– Москва, 2005. – 181 с.
2. Тимошенко О. І. Нові підходи до забезпечення безпеки підприємницької діяльності / О. І.Тимошенко // Недержавна система безпеки підприємництва як складова національної безпеки України: Зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 9 – 10 квіт. 2003р. / ред кол.: І. І. Тимошенко (голова) та ін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – С. 16 – 20.
3. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : підручник / В. А. Ліпкан. – К.: КНТ, 2009. – 631 с.
4. Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється»: Указ Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105 (у редакції Указу Президента України від 8 черв. 2012 р. № 389/2012). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>.
5. Долженков О. Ф. Філософія безпеки: Актуальні проблеми осмислення ключових аспектів у новому тисячолітті / О. Ф. Долженков // Південноукраїнський правничий часопис. – 2017. – № 2. – С. 3 – 7.
6. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996р. №254к/96-ВР //Відомості Верховної Ради України. – 1996. –№ 30. – ст. 141.
7. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 черв. 2003 р.№ 964-IV// Офіційний вісник України. – 2003. - № 29. - Ст.1433
8. Крутов В. В. Становлення і розвиток недержавних суб'єктів сектору безпеки України (система безпеки підприємництва) / В.В. Крутов, В.Г. Пилипчук // Наукова доповідь. – К: НІСД, 2011. – 85 с.
9. Курило В.І. Організаційно-правові засади надання охоронних послуг : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец.: 12.00.07 / В. І. Курило. – Ірпінь, 2002. – С. 17.
10. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб./ Т. М. Іванюта, А.О. Зайчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

11. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: [монографія] / Н.Й. Реверчук. – Львів: ЛБІ НБУ. – 2004. – 195 с.
12. Бондарчук Ю. В. Безпека бізнесу: організаційно-правові основи: Наук.-практ. посіб. \ Ю. В. Бондарчук, А. І. Марущак. – К. : Скіф; КНТ, 2008. – 372 с.
13. Ієрусалімова І. О. Механізм адміністративно -правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07 / І. О. Ієрусалімова. – К., 2006. – 205 с.
14. Господарське право України : Навч. посіб. / за заг. ред. Н. О. Саніахметової. – Х. : Одісей, 2005. –608 с.
15. 23. Правові засади державного регулювання економікою України: навч. посіб. / [Ю.І. Крегул, Р.О. Банк, О. В. Сердюченко та ін.]; за ред. Ю.І. Крегула. –К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 664 с.
16. Журавлев Р.А. Формирование разрешительной системы в сфере предпринимательской деятельности / Р. А. Журавлев // Российская юстиция. – 2007. – № 7. – С. 56.
17. Заруба П. І. Окремі питання правового регулювання реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності / П. І. Заруба // Економіка, фінанси, право. – 2009.–№ 11. – С. 33–36.
18. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Ст. 3248.
19. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України 02 бер. 2015 р. № 222-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
20. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 трав. 2003 р. № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.

21. Про стандартизацію : Закон України від 17 трав. 2001 р. № 2408-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2408-14>
22. Господарський Кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18; № 19-20; № 21-22. – Ст. 144.
23. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 верес. 2003 року № 1160-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. – Ст. 79
24. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січ. 2001 р. № 2210-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
25. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 черв. 1996 р. № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
26. Щербина В. С. Господарське право : підручник.–2-е вид. переробл. і допов./ В. С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2005.– 592 с.
27. Рябченко О. П. Межі та джерела адміністративно-правового регулювання господарських відносин / О. П. Рябченко // Право та управління. – 2010. – № 1. – С. 158–164.
28. Позняков С. П. Місце і роль норм адміністративного права у системі господарського механізму / С. П. Позняков // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 2. – С. 75 – 78.
29. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квіт. 2007 р. № 877-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.
30. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01 лип 2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

31. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. : міжнар. докум. від 27.06.2014 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 40. – Ст. 2021.

32. Марченко В.Б. Способи гармонізації господарського законодавства України в рамках Угоди про асоціацію з ЄС / В.Б. Марченко // Віче. – 2013. – № 8. – С. 303–305.

33. Moens G. Commercial law of the European Union Springer Science+Business Media B.V. / Gabriel Moens, John Trone. – 2010 – 486 p.

34. Paul B. Stephan The Futility of Unification and Harmonization in International Commercial Law / B. Paul // Working Paper. – 1999. – No. 99–10. – 40

35. Regulation (EU) 2015/1843 of the European Parliament and of the Council of 6 October 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1478268188986&uri=CELEX:32015R1843>

36. Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1478268188986&uri=CELEX:32005L0029>.

37. Муравйов В. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В. Муравйов, Н. Мушак. – 2013. – № 8. – С. 12–18.

38. Стадний К.О. Модернізація господарського законодавства України щодо економічної концентрації в контексті Євроінтеграції / К.О. Стадний // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – № 4. – С. 246–252

39. Поліщук Г.О. Державна підтримка розвитку малого підприємництва: вітчизняний та зарубіжний досвід // Актуальні проблеми державного управління. – 2017. – № 1(51). – С. 2–9

40. Сайт Державної служби статистики України. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2017 році. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

41. Польщі майже 2 млн малих фірм. Найкращі заробітки – у сфері інформації та комунікації. Джерело: www.kurier.pap.pl

42. Мурыгина Л.С., Булгакова Л.В. Роль бизнеса в экономике Италии // Современные технологии: актуальные вопросы, достижения и инновации. – 2017. – С. 257–259

43. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 бер 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – Ст. 23.

44. Анацька І.Ю. Сучасний стан та проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / І.Ю. Анацька // – Режим до-ступу. – Електронний ресурс: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_44_60

45. Кужда Т.І., Сороківська О.А. Фактори успішного розвитку малого та середнього бізнесу в країнах ЄС та в Україні. Режим доступу. – Електронний ресурс: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/18588?mode=full>

46. Национальный институт системных исследований проблем предпринимательства // Малый бизнес: проблемы и перспективы. URL: http://www.nisse.ru/business/article/article_1536.html

47. The World Economic Forum. Report 2016–2017 // www.reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#economy=UKR

48. Громенкова С.В. Повышение конкурентоспособности и устойчивый экономический рост: опыт Польши // *conomics, management, law: problems of*

science and practice: Collection of scientific articles. Vol. 1 – Verlag SWG imex GmbH, Nurnberg, Deutschland, 2015. – 268 p. – P. 11–17.

49. Біла І.С., Салатюк Н.М. Світовий досвід державного регулювання підприємництва / І.С. Біла, Н.М. Салатюк / Проблеми економіки. – 2014. – С. 26–30.

50. Антонюк Д.А. Стратегічні пріоритети модернізації інституціональної інфраструктури підприємництва регіонів України в процесі європейської інтеграції / Д. А. Антонюк [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2015. – № 8. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4451>

51. Doing Business 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine> – 2016.

52. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1151 // Режим доступу [Електронний ресурс] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1151-2015-%D0%BF>

53. Ямкова І.М. Адміністративно-правове регулювання безпеки підприємництва в Україні / І.М.Ямкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/nauka/pdf_2014/Admin_pravove_regul_pidpr_v_Ukrayini.pdf

54. Європейська хартія малих підприємств від 19.06.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_860

55. Ромусік Я.В. Особливості розвитку малого та середнього бізнесу в Україні: SWOT-аналіз / Я.В.Ромусік // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Донецьк.,2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4319>

56. Ромусік Я. Імплементация Європейської хартії малих підприємств в рамках реалізації угоди про асоціацію з ЄС / Я. Ромусік [Електронний

ресурс]. - Режим доступу:<http://uaekonomist.com/10660-mplementacuya-evropeyskoyi-hartyi-malih-pdpriyemstv-v-ramkahrealzacyi-ugodi-pro-asocacyu-z-yes.html>

57. The «Small Business Act» for Europe COM/2011/ 78 fina. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0078>

58. A «Small Business Act» for Europe COM/2008/0394 final. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52008DC0394>

59. EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. COM (2010) 2020 final. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

60. Веста Малолітнева. Зниження регуляторного навантаження на мала та середні підприємства: Європейський досвід. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://voxukraine.org/2015/11/23/reduction-of-regulatory-burden-on-small-and-medium-enterprises-european-experience-ua/>

61. Михайло Ісаков. Сучасний стан адміністративного законодавства щодо контролю у сфері реалізації права на підприємницьку діяльність в Україні./ Ісаков М. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2012/7/Isakov.pdf>

62. Україна має імплементувати до національного законодавства 350 актів ЄС. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/247991088>

63. Clarifying gold-plating. Better implementation of EU legislation / Swedish Better Regulation Council. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.regelradet.se/news/clarifying-goldplating/>

64. Gold-plating review. The Operation of the Transposition Principles in the Government's Guiding Principles for EU Legislation. Department for Business, Innovation and Skills. United Kingdom. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploa>

ds/attachment_data/file/137696/bis-13-683-gold-plating-review-the-operation-of-the-transposition-principles-in-the-governments-guiding-principles-for-eu.pdf

65. Муравйов В. І. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / В. Муравйов, Н. Мушак // Віче. – 2013. – № 8. – С. 12–18.

66. Стеценко А.І. Деякі аспекти експертизи нормативно-правових актів як частини адаптації законодавства України до законодавства ЄС / А.І. Стеценко // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 290-293.

67. Voermans W. Gold-plating and double banking: an overrated problem?/ Wim Voermans // Content and Meaning of National Law in the Context of Transnational Law. Sellier European Law Publishers; Munich 2009, p. 79-88.

68. Нікітіна К. В. Правотворча діяльність інститутів Європейського Союзу: актуальні питання теорії та практики / К. В. Нікітіна. // Часопис Академії адвокатури України. - 2013. - № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_2_38

69. Brussels' perceived over-regulation: the concept of gold-plating helps finding the culprit. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fnf-europe.org/2015/06/29/brussels-perceived-over-regulation-the-concept-of-gold-plating-helps-finding-the-culprit/>

70. Blaming the EU. Implementation of EU legislation for increased competitiveness. – 2013. – 12 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/Rostik/Downloads/No%20_%20Blaming%20the%20EU%20-%20Implementation%20of%20EU%20legislation%20for%20increased%20competitiveness.pdf

71. Kaeding M. Active Transposition of EU Legislation / M. Kaeding // EIPASCOPE. – 2007. – № 3. – P. 27-34

72. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32014L0024>

73. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

74. The Queen v H.M. Treasury, ex parte The University of Cambridge. Public contracts - Procedure for the award of public contracts for services, supplies and works - Contracting authority - Body governed by public law. Case C-380/98. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61998CJ038>

75. Право Європейського Союзу : підруч. / за ред. О.К. Вишнякова. – Фенікс. – 2013. – 883 с.

76. Міжнародне комерційне право : навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни / Боярська З. І. – К.: КНЕУ, 2012. – 196 с.

77. Корпоративне право Європейського Союзу : підручник / В.І. Муравйова – К.: Юрінком, 2011. – 704 с.

78. Створення компаній в рамках Європейського Союзу відповідно до нових законодавчих вимог / за ред. О. Калініної // Український часопис міжнародного права. – 2013. – № 1. – С. 112-119 с.

79. Second Council Directive 77/91/EEC (OJ. 1977. L 26) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5152/1/Tovkun.pdf>

80. Конституційні акти Європейського Союзу (в ред. Ліссабонського договору) / перекл. Г. Друзенка і С. Друзенко; за заг. ред. С. Друзенка. – К.: К.І.С., 2010. – 536 с.

81. Директива 2009/102/ЄС Європейського Парламенту та ради від 16 вересня 2009 року у сфері законодавства про компанії про приватні компанії з обмеженою відповідальністю, що складаються з одного члена (кодифікована версія) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : old.minjust.gov.ua/file/32724.docx

82. Передумови, напрями та процес реформування корпоративного права Європейського Союзу / за ред. О. Калініної // Український часопис міжнародного права. – 2012. – С.69-73.

83. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/998_012

84. Петров Р. Транспозиція *acquis* Європейського Союзу у правові системи третіх країн: монографія / Р. Петров. – К.: Істина, 2012. – 364 с.

85. Сушко О. Угода про асоціацію Україна – ЄС: дороговказ реформ / О. Сушко, О. Зелінська, О. Корольський. – К.: Інститут Євроатлант. співроб., 2012. – 53 с.

86. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: розпорядження КМУ від 17.09.2014 № 847-р // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014- %D1%80](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80)

87. Івануха Н. Можливість подання непрямого позову як спосіб захисту прав акціонерів в Україні / Н Івануха // Юридична газета. – 5 березня 2013 р. – № 10. – С. 34-353.

88. Бездітний В. Розміщення Цінних паперів українських емітентів за кордоном / В. Бездітний // Юридична газета. – 12 бер. 2013 р. – №10. – С. 13

89. Бездітний В., Бутовченко К. Нововведення на фондовому ринку / В. Бездітний, К. Бутовченко // Юридична газета. – 19-26 лют. 2013 р. – № 08–09

90. Суркіна А. Система корпоративного управління / А. Суркіна // Юридична газета. – 22 січня 2013 року. – № 3

91. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вер. 2008 року № 514-XI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
92. Про затвердження Порядку здійснення емісії та реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, які створюються шляхом злиття, поділу, виділу чи перетворення або до яких здійснюється приєднання : Рішенням НКЦПФР від 09 квіт. 2013 р. № 520 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0795-13>
93. Господарський Кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18; № 19-20; № 21-22. – Ст. 144.
94. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., №435 – IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44.– ст.356.
95. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 трав. 2005 р. № 2709-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
96. Штобер Р. Общее хозяйственно-административное право: Основы и принципы. Экономическая конституция / Р. Штобер; пер. с нем;. – Минск: Изд-во Европ. гуманит. ун-та, 2001. – 312 с.
97. Zemanek K. Is the Term «Soft Law» Convenient. – In Liber Amicorum : Professor Ignaz Seidl – Hohenveldern / Edited by Hafner G., Loible G., Rest A., Sucharia-Behrmann L., Zemanek K. – The Hague 1998. – P. 843–862. 2
98. Preston C. Poland and EU Membership : Current Issues and Future Prospects / C. Preston // Journal of European Integration. – 1998. – V. 21, № 2. – P. 153.
99. Головка О. І. Механізм адаптації законодавства європейських держав до правових стандартів Європейського Союзу / О. І. Головка // Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В. Н. Денисова. – К. : Юстініан, 2016. – С. 557.

100. Трагнюк О. Я. Адаптація права України до права ЄС як складова механізму євроінтеграції / О. Я. Трагнюк // Державне будівництво і місцеве самоврядування : зб. наук. пр. ; редкол.: Ю. П. Битяк та ін. – Х. : Право, 2005. – Вип. 10. – С. 139.